

PIKIALASORSUAQ

“Kangerliumaneq Ikaarlugu”

Suleqatigiilluni allangngutsaaliuinissaq pillugu isumasioqatigiissitsineq

Nuuk, Kalaallit Nunaat
September 24 – 25, 2013

Nalunaarusiaq

PIKIALASORSUAQ – Isumasioqatigiinneq “Kangerliumaneq Ikaarlugu”

Suliarinnittut

Inuit Issitormiut Siunnersuosqatigiiffiat (ICC), Postboks 204, 3900 Nuuk.

Oqarasuaat: +299 32 36 32 – E-maili: iccggreenland@inuit.org

Tapeeqataasut Oceans North Canada.

Atuakkiortut

Bjarne Lyberth, ICC-mi Ilisimatusarneq pillugu Siunnersuisuuneq ICC Greenland, suleqatigalugu

Parnuna Egede, Avatangiisit pillugit Siunnersorti ICC Greenland.

Isumasioqatigiinnermi peqataasut ilanngussisoralugit.

Saqqaata assiliartaa

Mads Peter Heide-Jørgensen, Professor, Dr. Scient, tunniussisuuvvoq.

Aaneqarsinnaavoq

ICC Greenland-ip nittartagaani akeqanngitsumik aaneqarsinnaavoq – www.inuit.org

Assilineqarnissaa pisinnaavoq, aaneqarfia akuersippat.

Ujarliutit

Ujarliutit	3
1. Eqikkaaneq (Kalaallisut)	4
1. Executive Summary (English)	6
1. Resumé (Dansk)	8
2. Isumattorsaqatigiinneq Pillugu	10
2.1 Siunertaaq	10
2.2 Ingerlanneqarnera	10
3. Tunuliaqtut	12
3.1 Siulequtsiussaq	12
3.2 ICC politikia	13
3.2.1 Inuit Arctic Policy-mit tigulaakkat	13
3.2.2 Issittumi pisuussutinik Inuit Nunaanni iluaquteqarneq pillugu Inuit tunngaviusumik najoqquassatut Nalunaarutaannit tigulaakkat	15
4. Sammisami siulleq – Sumiiffiup tunniussassai	17
4.1 Piniarneq – ukiuni kingullerni maluginiakkat	17
4.2 Immap pissusaa	19
4.3 Imaani uumasut – allanngoriarnerit naleqqussarnerillu	21
4.4 Ujarassiornikkut paasisat	22
4.5 Ataatsimut oqallinneq – Ilisimasatoqqat + ilisimatusarnerlu katisillugit	25
5. Sammisami tullia – Ogaluttuarisaaneq	26
5.1 Ingerlaarnerit	26
5.2 Qillarsuaq	28
6. Sammisami kingulleq – Allanngutsaaliuineq	29
6.1 Qaanaap eqqaani ileqqut	29
6.2 Inuutissarsiutitoqqanik illersuinissaq	29
6.3 Uuliasiornerit aatsitassarsiornerillu aqunneqarneri	30
6.4 Nunat akornanni isumaqatigiissutit suliallu ingerlaartut sammisamut attuumassutillit	31
6.4.1 Illuatungeriit isumaqatigiissutaat	31
6.4.2 Nunat tamalaat isumaqatigiissutaat	32
6.4.3 Issittumi Siunnersuisoqatigiit ataanni suliat attuumassutillit	34
6.4.4 Piviusunik katersilluni misissuineq	37
7. Eqimattat suliaat	39
7.1 Eqimattat 1	39
7.2 Eqimattat 2	40
8. Inerniliinerit	41
9. Najoqqutarisat	42
10. Atatitat	43

Faktaboksit:

1. Qimusseriarsuup avataani sajuppillatsitsilluni misissuinerit	Qupperneq 24
2. ICC ilisimasatoqqat pillugit nassuiaasiaat	Qupperneq 25
3. Qillarsuaq	Qupperneq 28
4. Tallurutip Tariunga pillugu misilittagaasimasut	Qupperneq 37

1. Eqikkaaneq (Kalaallisut)

Pikialasorsuaq pillugu suleqatigiilluni isumattorsaqatigiisitsineq pivoq Nuummi September 24-ani 25-anilu 2013.

Peqataasut 20-t sinnillit, tassunga ilaallutik Canadami Nuatsinnilu Pikialasorsuup eqqaani najugalit sinnisaat, Inuit Issittormiut Siunersuisoqatigiiffiata (ICC-p) Nuummi allaffiani naapipput sumiiffiup tamatuma pingaaruteqassusia eqqartorniarlugu.

Isumattorsaqatigiinneq ulluni marlunni pisoq ICC-p Oceans North Canadallu tapersersugaat, eqqartorpaat Pikialasorsuarmi eqqaanilu piniartut Nunavummi Mitsimatalimmiut, Aajuitsormiut, Ippiarsummiullu Nunatsinnilu Kullorsuarmiut Qaanaarmiullu nunanilu taakkunani ilisimatuussutsikkut suliallit maluginiagaat. Isumasioqatigiinnerup inerneraa sumiiffiup kinguaassanut piujuartitsinissamut nakkutiginninnissamullu, ataatsimut iliusissanik pilersaarusiornissamik isumaqatigiissuteqarneq.

Isumattorsaqatigiinneq immikkoortunut pingasunut avissimavoq:

- Sumiiffiup tunniussassai pisuussutinik uumassusilinnik uumaatsunillu samminniffiusoq;
- Ikaartarfik – sumiiffiup oqaluttuarisaaneq sioqqullugu oqaluttuarineqartunillu Nunatsinnut ikaartarfiusimaneranik samminnittoq;
- Piujuartitsinerlu – peqataasut sumiiffiup siunissami atorneqarnissaa aqunneqarnissaalu pillugit isumaannik samminnittoq.

Taamaattorli saqqummiinerit oqallinnerillu aamma sammisanik allarpaalunnik ilaqrput.

Sammisami siulleq

Sammisami siullermi aallarniutitut oqaluttuarineqarput Nunatta kitaata avannani Qeqertaaluullu avannaatungaani Aajuitsullu eqqaani piniarnernikkut pissutsit ileqqullu.

Allannguutit maluginiarneqarsimasut tassaapput sikup, aputip imaanit miluumasut siaruarsimaneri pissusilersorneri, uumasullu nutaat Pikialasorsuup eqqaani ukiuni kingullerni takussaalersimallutik.

Sammisami tullia

Ilisimatuussutsikkut suliallit ilanngussaat sumiiffimmi immap pissusaata, uumassusillit, qaarsut qanoq innerat kiisalu oqaluttuarisaanermi sumiiffiup atorneqarsimaneranik samminnituuapput.

Immap sarfaat Atlantikumiit Manerassuarmiillu aallaavillit akulerunnerisa sumiiffiup uumassusilitsigut immikkut annertuumik pinngorartitsinerannut ilapittuutaapput. Pinngorartitsinermulli Kane Basin-imi Pikialasorsuup avannaaniittumi siku ikaartarfik aaliangiisuulluinnartuuvoq. Taamaammat ikaartarfik sikunngikkaangat pinngorartitsineq annikilleriangaatsiartarpoq.

Sumiiffik imaani miluumasunut timmissanullu ukiivissatut pingaaruteqaqaaq. Taamaattorli pisat nalunaarsorsimasut ukiuni kingullerni annikilliartorput, naak uumasoqassuseq allangungaarsimanngikkaluartoq, tamatumunnga pissutaasoq nalunarpooq.

Sumiiffiup qaarsortaa pinngoratitsisuunngilaq ikummatissaqarsinnaaneralu ilimanaateqarani, taamaattorli Pikialasorsuup ungasinngisaani ikummatissaqarneranik misissuinissamit akuersissutinik tunniussisoqarnikuuvoq.

Oqaluttuarisaaneqannngikkallarmat oqaluttuarisaaneqalereermallu sumiiffik Nunatsinni, Kr. In. Ukiuni 2500-nik sioqqunneraniit 1800-kkut qeqqata missaata tungaanut, Amerikap avannaaniit nunasisunut siullernut aaliangiisiusimavoq. Ukiunilu akullerni sumiiffik Amerikap inoqqaavisa europamiullu naapiffigisimasinnaalluarpaat.

Sammisami kingulleq

Sammisami kingullermi piujuartitsinermik sammisaqarfiusumi KNAPK-miit Nunatta sineriaata avataani ikummatissaqarneranik misissuineq pillugu isummersorermik saqqummiuffiuvoq. KNAPK-p Nunatta sineriaata avataani ikummatissaqarneranik misissuinerup unitsikkallarneqarnissaanik innersuussivoq, aalisarnermut piniarnermullu kingunipiluit kingunipiluu sinnaasullu aseruisinnaammata pissusissamisoortumik taarsiiffigineqarnissaq qulakkeerneqanngippat. Sammisamittaaq Nunatta Canadallu akornanni sumiiffiit ataatsimoorussat piujuartinneqarnissaat pillugit isumaqatigiissutit attuumassuteqarsinnaasut saqqummiunneqarput.

Inerniliinerit

Isumattorsaqatigiinneq naggaserlugu eqimattat marluk oqaatsinik sammisamut tunngassutilinnik, kiisalu isumalioqatigiissitaliorqarnissaamik, sumiiffimmi siunissami piujuartitsinissaq inoqarfinni ataasiakkaani najugalinnik isumasiuisussanik pilersitsiniartoqarnissaanik innersuussillutik saqqummiipput.

1. Executive Summary (English)

The PIKIALARSORSUAQ “Bridging the Bay” workshop took place on September 24 and 25, 2013 in Nuuk, Greenland.

Over 20 participants, including regional Canadian and Greenlandic representatives from communities that surround the Pikialarsorsuaq / North Water Polynya, met at the Inuit Circumpolar Council – Greenland (ICC Greenland) office in Nuuk to discuss the importance of this region.

The two-day workshop, co-sponsored by ICC Greenland and Oceans North Canada (ONC), addressed observations about Pikialarsorsuaq / North Water Polynya from hunters and fishermen from Pond Inlet, Grise Fiord and Arctic Bay in Nunavut, and Kullorsuaq and Qaanaaq in Greenland, as well as researchers from both countries. The workshop concluded with a strong consensus to explore joint strategies for safeguarding and monitoring the health of this region for future generations.

The workshop was divided into three sessions:

- The potential of the area – dealing with living and non-living resources of the area;
- The bridge – about the prehistoric and historic role of the area as a bridge for immigration to Greenland;
- And conservation – dealing with the participants’ views on how the area should be used and managed in the future.

However, presentations and discussions covered much wider topics than those mentioned here.

First session

The first session opened with a description of hunting conditions and traditions in the North-western parts of Greenland and the Northern parts of Baffin Island and Grise Fiord.

Changes have been observed in sea ice and snow conditions as well as distribution and behaviour of the marine mammals, and new species or subspecies have been observed around the North Water Polynya during recent years.

Second session

The contributions from the scientific community dealt with oceanography, biology, geology and historical use of the area.

The mixing of the water current originating from the Atlantic and the Pacific is contributing to the extraordinary high biological productivity of the area. But the high biological productivity is highly dependent on the formation of an ice bridge in Kane Basin north of the polynya. Thus, when the ice bridge is absent the productivity is much lower.

The area is a key wintering area for both marine mammals and birds. However, reported catches in marine mammals are declining during recent years, despite stable abundances, and the causes are uncertain.

Geologically, the area is characterized as an inactive area with little likelihood of commercial hydrocarbon potentials. However, licenses have been issued for hydrocarbon exploration in the vicinity of the North Water Polynya.

Historically and pre-historically, the area has been essential for the earliest North American immigration and settlement of human populations in Greenland from 2500 B.C. until mid 20th century. Also, in medieval times the area has potentially been a place where different Native American peoples and Europeans have met.

Third session

The last session, dealing with conservation issues, included a presentation of the views and elaboration on offshore industry off Greenland by KNAPK (The Organization of Fishermen and Hunters in Greenland). KNAPK advises a halt in hydrocarbon exploration offshore Greenland, as the association is concerned about effects on the fishing and hunting as well as the potential effects on the environment can be deteriorating unless a proper compensation is secured. The session also included a review of international agreements relevant to the conservation issues of the shared areas of Greenland and Canada.

Conclusions

The workshop concluded with two groups presenting their key words related to the topics dealt with in the sessions, as well as an advice to work towards making a commission to consult with local communities about the future use and conservation of the area.

1. Resumé (Dansk)

PIKIALASORSUAQ "Bridging the Bay" workshoppen fandt sted den 24. og 25. september 2013 i Nuuk, Grønland.

Over 20 deltagere, inklusiv regionale repræsentanter fra Canadiske og Grønlandske lokalsamfund omkring Pikialasorsuaq / Nordvandet, mødtes på Inuit Circumpolar Council – Grønland (ICC-Grønland)'s kontor i Nuuk for at diskutere vigtigheden af denne region.

Den to dage lange workshop, finansieret i fællesskab af ICC-Grønland og Oceans North Canada (ONC), gennemgik observationer om Pikialasorsuaq / Nordvandet af fangere og fiskere fra Pond Inlet, Grise Fiord og Arctic Bay i Nunavut, og Kullorsuaq og Qaanaaq i Grønland, samt forskere fra begge lande. Workshoppen blev afsluttet med en stærk enighed om at udforske fælles strategier for at beskytte og overvåge områdets sundhed i denne region for fremtidige generationer.

Workshoppen var opdelt i tre sessioner:

- Potentialet i området – om de levende og ikke-levende ressourcer i området;
- Broen – om områdets forhistoriske og historiske rolle som en bro for indvandring til Grønland;
- Og bevarelse – om deltagernes synspunkter om hvordan området bør bruges og forvaltes i fremtiden.

Men både oplæg og diskussioner dækkede meget bredere emner end dem, der er nævnt her.

Første session

Den første session blev indledt med en beskrivelse af jagtforhold og traditioner i de nordvestlige dele af Grønland og de nordlige dele af Baffin Island og Grise Fjord.

Ændringer er blevet observeret i havis og sneforhold, samt udbredelse og adfærd af havpattedyrene, og nye arter eller underarter er blevet observeret omkring Nordvandet i de seneste år.

Anden session

Bidragene fra det videnskabelige samfund omhandlede oceanografi, biologi, geologi og historisk brug af området.

Opblandingen af havstrømmen, der stammer fra Atlanterhavet og Stillehavet, bidrager til den ekstraordinært høje biologiske produktivitet i området. Men den høje biologiske produktivitet er stærkt afhængig af dannelsen af en isbro i Kane Bassin nord for polynya'en. Når isbroen er fraværende er produktiviteten derfor meget lavere. Området er et centralt overvintringsområde for både havpattedyr og fugle. Dog er de rapporterede fangster af havpattedyr faldende i de seneste år, på trods af stabile forekomster, og årsagerne er usikre.

Geologisk er området karakteriseret som et inaktivt område med ringe sandsynlighed for et kommersIELT kulbrintepotentiale. Men der er blevet udstedt licenser til efterforskning af kulbrinter i nærheden af Nordvandet.

Historisk og forhistorisk har området været afgørende for den tidligste nordamerikanske indvandring og etablering af befolningsgrupper i Grønland fra 2500 f.Kr. indtil midten af det 20. århundrede. Også i middelalderen har området potentielt været et sted, hvor forskellige oprindelige folk og europæere har mødtes.

Tredje session

Den sidste session, som omhandlede bevaringsspørgsmål, inkluderede en præsentation af synspunkter og uddybring om offshore industri af KNAPK (Grønlands fisker- og fangerorganisation). KNAPK anbefaler et stop i kulbrinte-efterforskning langs Grønlands kyster, da virkningerne på fiskeriet og fangsten samt de potentielle effekter på miljøet kan være forværrende, medmindre en ordentlig kompensation er sikret. Sessionen inkluderede også en gennemgang af internationale aftaler relevante for bevaringsspørgsmål for de fælles områder af Grønland og Canada.

Konklusioner

Workshoppen blev afsluttet med at to grupper præsenterede deres nøgleord indenfor de emner der blev behandlet under sessionerne, samt en anbefaling om at arbejde hen imod at lave en kommission, der skal konsultere med lokalsamfundene om fremtidig brug og bevarelse af området.

2. Isumattorsaqatigiinneq Pillugu

2.1 Siunertaq

Ulluni marlunni isumasioqatigiinneq aaqqissugaavoq piniartut, aalisartut ilisimatusartullu Canadameersut Nunatsinneersullu akornanni Pikialasorsuup maannakkut siunissamilu pingaaruteqassusia pillugu oqaloqatigiinnissaq aallartinniarlugu. Anguniakkat ilaatigut ukuupput:

- Sumiiffik pillugu nunat marluik akornanni oqaloqatigiinnissamut soqtigisaqarneq naqissuserniarlugu.
- Pikialasorsuarmut tunngatillugu piniarnermiit aalisarnermiillu ilisimasat maluginiakkallu aveqatigiissutiginissaat.
- Sumiiffimmut maannakkut siunissamilu ulorianartorsiortitsisut eqqartornialugit.
- Sumiiffiup siunissamut illersornissaa, ilaatigut kinguaassat pisuussutinik atuinissaat, pillugu iliusissat eqqartorneqarnissaat.

2.2 Ingerlanneqarnera

ICC aamma Oceans North Canada ataatsimoorlutik isumasioqatigiinnissamik aaqqissuisuupput. Isumasioqatigiinnissap qulaajarpaa Kalaallit Nunaanni Nunavummilu inoqarfiiit imartamik tamatuminnga uumassusilitsigullu pilersuineranik toqqammavillit, suleqatigiissinnaanissaannik aqqutissiuinissaq.

Qaaqquneqartunut ilaapput Nunavut Tunngavik Inc. (NTI), Qikiqtani Inuit Association (QIA), Nunavummi piniartut pullasersorlutilu piniartartut peqatigiiffii sumiiffikkaartut kiisalu KNAPK, tassunga ilaallutik Kullorsuarmiut Qaanaarmiullu sinniisui.

Asseq 1: Isumasioqatigiinnermi peqataasut assiliseqatigiinnerat. Assiliisoq: Julia Demcheson.

Isumattorsaqatigiinneq pivoq Nuummi ICC-p allaffiani septemberip 24-ani 25-anilu 2013 pingasunik sammineqarlutillu:

- Sumiiffiup tunniussassai pisuussutinik uumassusilinnik uumaatsunillu samminnifflusoq;
- Ikaartarfik – sumiiffiup oqaluttuarisaaneq sioqqullugu oqaluttuarineqartunillu Nunatsinnut ikaartarfiusimaneranik samminnittoq;
- Piujuartitsinerlu – peqataasut sumiiffiup siunissami atorneqarnissaa aqunneqarnissaalu pillugit isumaannik samminnittoq.

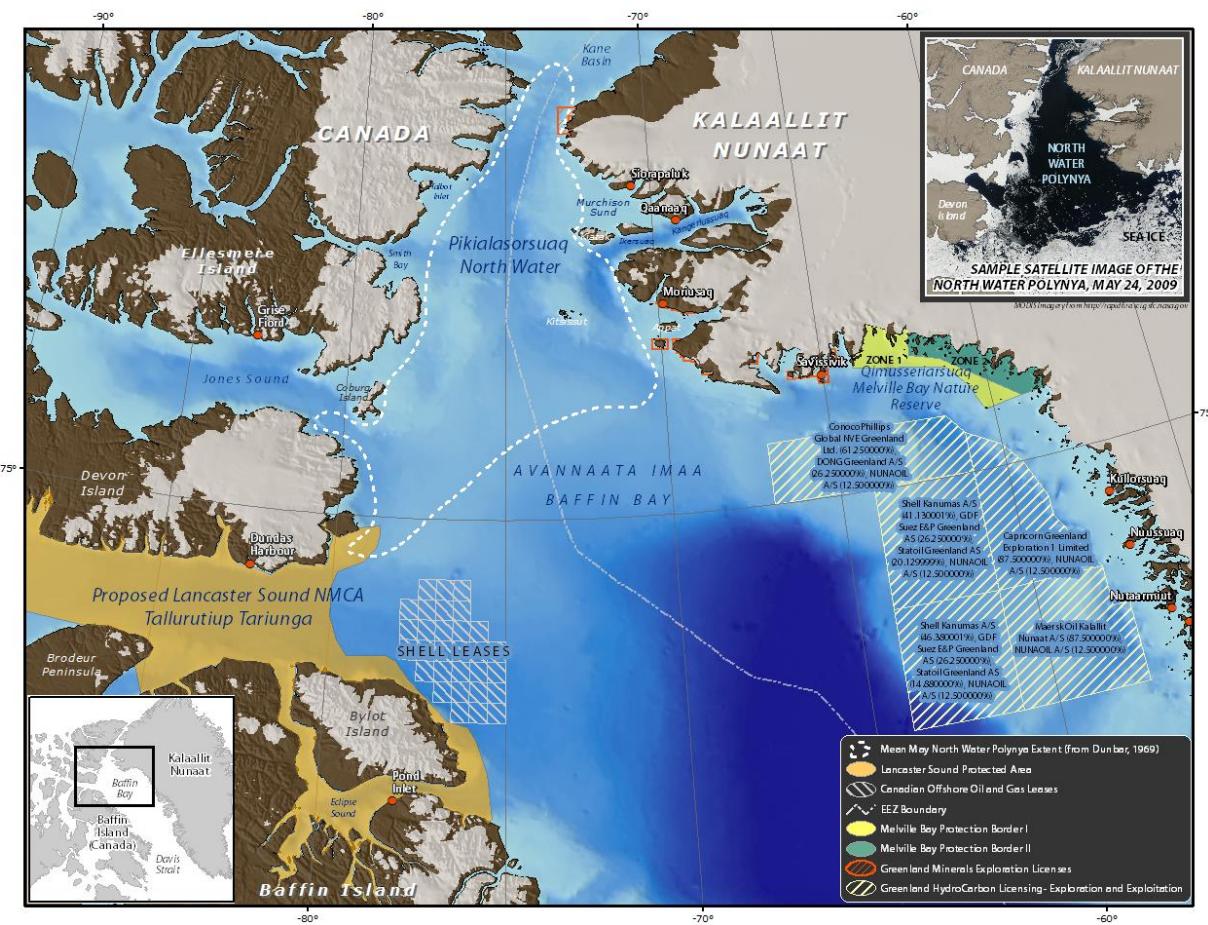
Isumattorsaqatigiinnermi aamma eqimattakkaaluni suleqatigittuqarpoq, immikkoortoq 7-imi iitinerusumik allaaserineqarpoq.

3. Tunuliaqut

3.1 Siulequtsiussaq

Pikialasorsuaq (North Water polnya) Nunarsuup avannaatungaani sikuusartup ilaani ammalatat annertuut nikijuitsut annersaraat. Uumasoqassusaa angissusianiit pingaarneruvoq. Tassami Pikialasorsuaq avannaarsuani imartani uumassutsinik pinngorartitsinersaavoq (AMAP/CAFF/SDWG, 2013).

Pikialasorsuaq, Kalaallit Nunaata Canadallu akornanni Ikersuit, Smith Sound-ip Nares Strait-illu imartaanni, Qimusseriarsuup avannaa-tungaaniittooq, Issittup imartaata Atlantikullu attaviattut pingaarnertut inissisimavoq. Immap sarfaata silallu pissusiata imaq uumassutissartalik aalatertarpaa, tassunga ilaasarluni imeq sikup sermillu aannerisigut pinngortartoq.

Asseq 2: Pikialasorsuup assinga – Avannaani Imarnersaq. Piginnittooq: Oceans North Canada.

Ammalatarsuaq taanna nassuiardeqarsinnaavoq sumiiffiatigut (Avannarpasissutsip 76°N-ip 79°N-illu missaanni aamma 70°W-imuit 80°W-mut inissisimaffigikannerlugu) piffissallu ilaatigut pinngortareratigut: tamaani ammalataq pinngortarpoq anorip kitaaneersup avannaatungaanilu Ikersuarmi (Kane Basin) sikup aalaakkaasup pakkersimaarinninneratigut. Immap kissarnerumaap

qaffattarnera tamassuma sikusannginneranut pisooqataavoq, immallu uumasui miluumasut allaat ammalatannguunnissaa sioqqullugu imartani tamakkunaniilereertarput.

Ammalatarsuup piunerata immami tappiorannartut upernaakkut allaniit siusinnerusukkut amerlipallassinjaatippai. Taamaalillutik eqalukkat nerisassaqalersarput, uumasut taakku Issittumi nerisareqatigiaani pingaarutilittut inissismapput. Immap uumasui miluumasut, aarrit puisit nannullu, qilalukkat arfiviillu sikup sinaani upernaakkut sikuernissaata tungaanut neriniartarput. Uumasoqarfik tamanna aamma immap timmiaasa millionillit najortarpaat, ilaatigut nunarsuup appaliarsuisa appaasalu 60-70 %-ii (AMAP/CAFF/SDWG, 2013).

Ukiuni qulikkaani kingullerni Issittumi misissuisartut Pikialasorsuarmut isiginialersut, Inuit kinguaariinni arlalinni uumasoqarfittut pingaarutilittut ilisimareersimavaat. Tassami, Inuit Canadap kangiata avannaani Kalaallit Nunaannilu nunassinnerat, Pikialasorsuarmut taassumalu uumasoqassusianut attuumassuteqarpooq. Nuna tamanna ukiuni minnerpaamik 5000-ini nunarsuarmi inoqarfiit avannarlerpaartarisimavaat. Nunavut Avanersuarmilu inoqarfiit suli ammalatarsuup uumasuinik pilersorneqarput.

Ukiuni kingullerni Ikersuarmi siku aalaakkaasoq ammalatarsuullu pissusia allangngoriartulersimapput. Allanngornerit tamakku, Issittup ilaani arlalinne silap pissusiata allangngorneratigut malugineqalereersimasut, qanoq kinguneqarumaarnissaat ilisimaneqanngillat.

3.2 ICC politikia

ICC-p avatangiisit pillugit anguniagaat allaatigisani arlariinni naqissuserneqarsimapput, immikkut maluginiarneqartaraiqaralutik Inuit Arctic Policy (2010) aamma Issittumi pisuussutinik Inuit Nunaanni iluaquteqarneq pillugu Inuit tunngaviusumik najoqqutassatut Nalunaarutaat (2011). Pikialasorsuarmut tunngatillugu immikkut attuumassutillit ukuupput:

3.2.1 Inuit Arctic Policy-mit tigulaakkat

Inuit Arctic Policy (2010), immikkoortoq III: Avatangiisinut Tunngasut

Immikkoortortaq: Avatangiisinik Illersuineq, Allanngutsaaliuineq Ineriartornerlu

- 1. Inuit Arctic Policy-p tunngaviusumik anguniagaraa avatangiisit sunnertiasut illersussallugit, pisuussutit imarmiut allallu Inuit pningitsoorsinnaangisaat ilanngullugit. Toqqisisimanartunik peqqinnartunillu avatangiiseqarsinnaatitaaneq inuttut pisinnaaffiuvoq saqqummeriartortoq minnerunngitsumik naggueqatigiinnut Inunnut pingaaruteqaqisoq.**
- 2. Inuit Nunaanni asiilaqisumi, Issittup avatangiisaasa taassumalu pisuussutaasa ataasiussusaasa, kinguaariinni maanna aggersunilu, atugarissaarnissamut, inuussutinik aallerfissatut qulakkeerneqarnissaat Inuit pisinnaatitaaffigalugulu pisussaaffigaat.**
- 4. Issittumi avatangiisit illersorneqarnissaat nakkutigineqarnissaasalu periusissiornissaat nunat tamalaat akornanni, nunami imminermi, sumiiffikkaartunilu pisariaqarput. Inuit**

ataasiakkaat suliniaqatigiiffiillu Inuit Issittormiut Siunnersuisoqatigiiffiattut nutaatullu Inuit Center for International Understanding-itut ittut, naalakkersuisullu, Issittumi avatangiisit inuiaqatigiinni eqqarsaatigineqalernissaat pillugu sunniutilimmik sunneeqataasinnaapput. Suliniaqatigiiffinnik allanik soorlu Nunarsuarmi Pinnortitamik Pinnortitallu Pisuussutaanik Allanngutsaaliuinissaq Pillugu Kattuffimmik (IUCN) NGO-nillu allanik suleqateqarnissaq kaammattutigineqassaaq.

16. Nunat tamalaat akornanni suleqatigiinnissaq aqutseqatigiinnissarlu kaammattutigineqartariaqarput. Taakkununnga ilaasinnaallutik:

- *seernartumik siallertarneq, imaanut eqqaaneq, mingutsitsineq, avatangiisitigulluunniit ajornartorsiutit allat pillugit nunat tamalaat akornanni isumaqatigiissutinut ilanngunneq nukittorsaanerluunniit;*
- *naalagaaffiit Issittumi nunarsuarmiluunniit avatangiisink illersuinerinik sunniinerinilluunniit nakkutiginnittussamik allaffeqarfinnik pilersitsinerit;*
- *nunat akornanni avatangiisit pillugit isumaqatigiinngissutit aaqqinneqarnissaasa sunniutilimmik pisussaaffiliisunillu periusissiornerat;*
- *naalagaaffiit akornanni suleqatigiissumik avatangiisitigut nunallu tamalaat akornanni pissutsinik misissuinissamik kaammattuinissaq; kiisalu*
- *issittumi avatangiisinut kingunissaasinnaasut pillugit misissuinernut periusissianik ineriaartortitsinerit.*

Immikkoortortaq: Pisuussutinik Uumassusilinnik Aqutsineq aamma Piginnaasatigut Piginnittuuneq

14. Pingaaruteqarpoq nunat tamalaat inatsisaat isumaqatiissutaallu naapertuutinngitsumik, eqqunngitsumik unioqqutitsisumilluunniit, inuit pisuussutaannik pisinnaatitaaffiinilluunniit allanit arsaarniarlugit, naalakkersuisunit, allanilluunniit atorneqannginnissaat. Minnerunngitsumik, res nullius-imik taaguutilik (nuna immikkut pigineqanngitsoq akuersissuteqarfiusinnaasoq) Inuit nunamik pisuussutinullu pisinnaatiaaffeqlernerinut tunngatillugu isumaqatigiissutit atuutinngitsutut isigineqrtariaqarpoq. Ilangullugu, nunarsuarmi inuiaat ataatsimoorullugu kingornussassatut tunngavigisaa (takuuk 1982-imi FN-ip Imartat Inatsisaat pillugit isumaqatigiissutaat) Inuit sinerissap avataani pisinnaatitaaffeqlernerinik atorunnaarsitsisumik annikillisitsisumilluunniit atorneqassanngilaq.

Immikkoortortaq: Pisuussutit Uumaatsut

10. Issittumi pisuussutit uumaatsut pillugit suliat avatangiisink piujuartitsiinnaratik, Inuit sunnerneqartut isaanni naapertuuttuusariaqarput. Inuuniarnikkut kulturikkut, avatangiisillu nalilersuinerit Issittumut attuumassutilinni suniluunniit sumiiffikkaartuni, nunakkaartuni nunallu tamalaat akornanni ineriaartortitsinermik pilersaarusiortoqassappat. Pilersaarutit tamakku aningaasarsiornikkut anguniakkatigut piinnarnatik aammali inuuniarnikkut naapertuilluarnissamik kulturimillu innarliinnginnissamik anguniagaqartariaqarput.

Immikkoortortaq: Issittumi Imartanik Atuineq Aqtsinerlu

19. *Imartat immikkut Issittumut Inuilluunniit kulturiannut pingaarutillit sumissusersineqartariaqarput immikkulu illersortarialittut toqqarneqartariaqarlutik. Sumiiffiit tamakku imaatigut umiarsuarnit angisuunit aqqutigineqaqquaanatillu pisuussutinillu piaanerit ilaannik inerisaaviussanatik.*

3.2.2 Issittumi pisuussutinik Inuit Nunaanni iluaquteqarneq pillugu Inuit tunngaviusumik najoqqtassatut Nalunaarutaannit tigulaakkat

Issittumi isumalluutinik Inuit Nunaanni iluaquteqarneq pillugu Inuit tunngaviusumik najoqqtassatut Nalunaarutaat (2011)

2.3 *Nunap inoqqaavisut pisinnaatitaaffivut, nammieq aalajangersinnaanermut pisinnaatitaaffipput ilanngullugu, aqutseriaatsit Inuit innuttaasut aamma Inuit innuttaannut ilaangitsut akuuffigisaat atorlugit pisariitsumik ingerlanneqarsinnaapput. Nunap immikkoortuani aalajangersimasumi nammieq aalajangersinnaanermut Inuit qanoq annertutigisumik imaluunniit qanoq ittumik angusaqarsimagaluarpatluunniit, Inuit Nunaanni isumalluutinik atorluaaneq taamaallaat pisinnaassaaq Inuit nunap immikkoortuani tassanngaanneersut kiffaanngissuseqartumik sioqqutsisumik paasinnittumillu akuersinerisigut.*

6.1 *Inuiaqatigiit inuillu ataasiakkaat timikkut tarnikkullu peqqissusiat pinngortitami avatangiisit pissusissamisoortut peqqissusiannit immikkoortinneqarsinnaanngilaq.*

6.4 *Inuit isumannaatsunik inuussutissaqarnerat isumalluutinik atorluaanikkut pitsanngoriartinneqassaaq, ajorseriartinneqarani.*

7.5 *Nunat tamalaat akornanni malittarisanik aalajangersaasartut Inunnit toqqaannartumik isumatuumillu isummersorneqarnissartik ujartortariaqarpaat qulakeerlugulu. Naalagaaffinni, nunap immikkoortuini najukkanilu suliaqarfii, soorlu imaani aamma nunami ingerlatsinermik aaqqissuussinerit angusaqarfiiulluartunngorlugit, paasiuminartunngorlugit akisussaassuseqartunngorlugillu ilusilersorneqassapput atorneqarlutillu, taamaaliornikkut Inunnit qaqugukkulluunniit tatigineqarnissaq anguniarlugu attatiinnarniarlugu.*

8.2 *Ingerlatat nunami imaanilu ingerlanneqartut nakkutiginerat makkuninnga imaqassaaq (a) nunaminertamik (imartamik) ungasinnerusoq isigalugu atuinissamut pilersaarutit, suliniutinut aalajangersimasunut atuuttunut atorluaanermi tunngaviusumik malittarisassat taakkunani aalajangersarneqarlutik, aamma (b) suliniutit aalajangersimasut sunniutigisinnasaasa nalilersornissaannut kingunissaasa tamakkiisumik nalilersoqqissaarnerat.*

8.3 *Ingerlatsinermut periaatsini, nunaminertamik (imartamik) atuinermut pilersaarutini aamma kingunissaasa nalilersoqqissaarnerini suliniutit pioreersut suliniutissatullu ilippanaateqartut katillutik sunniutigisinnasaat eqqarsaatigineqassapput, pisariaqarfiiilu*

suliniutit akuersissutigineqartut amerlassusaat annertussusiallu killilerneqarsinnaallutik.

8.4 *Kingunissaanik nalilersueqqissaarnerit nunaminertanut isorartuunut tunngatitat aqutsinermut periaasissaapput pingaaruteqartut pisariaqartinneqartullu, suliniutitullu siunnersuutit immikkut ittut sioqqullugit piviusunngortinneqartarnissaat siuarsarneqartariaqarluni.*

4. Sammisami siulleq – Sumiiffiup tunniussassai

Immikkoortumi siullermi quelequtaavoq “Sumiiffiup tunniussassai – sumiiffimmi pisuussutit Uumasut uumaatsullu sammillugit”. Oqallinnermi tassani, quelequttat makkua eqqartorneqarput:

- Piniarneq – ukiuni kingullerni maluginiakkat
- Immap pissusaa
- Imaani uumasut – allanngorneq naleqqussarnerlu
- Ujarassiorneq
- Ataatsimoorluni oqallinneq – Ilisimasatoqqat ilisimatusarnerullu ataatsimoornerat

4.1 Piniarneq – ukiuni kingullerni maluginiakkat

Saqgummiisut:

Mads Ole Kristiansen, piniartoq, Qaanaaq

Qaerngaaq Nielsen, piniartoq, Savissivik

Levi Barnabas, QIA, Arctic Bay

Larry Audlaluk, QIA, Grise Fiord

Asseq 3: Mads Ole Kristiansen saqqummiisoq. Assiliisoq: Parnuna Egede.

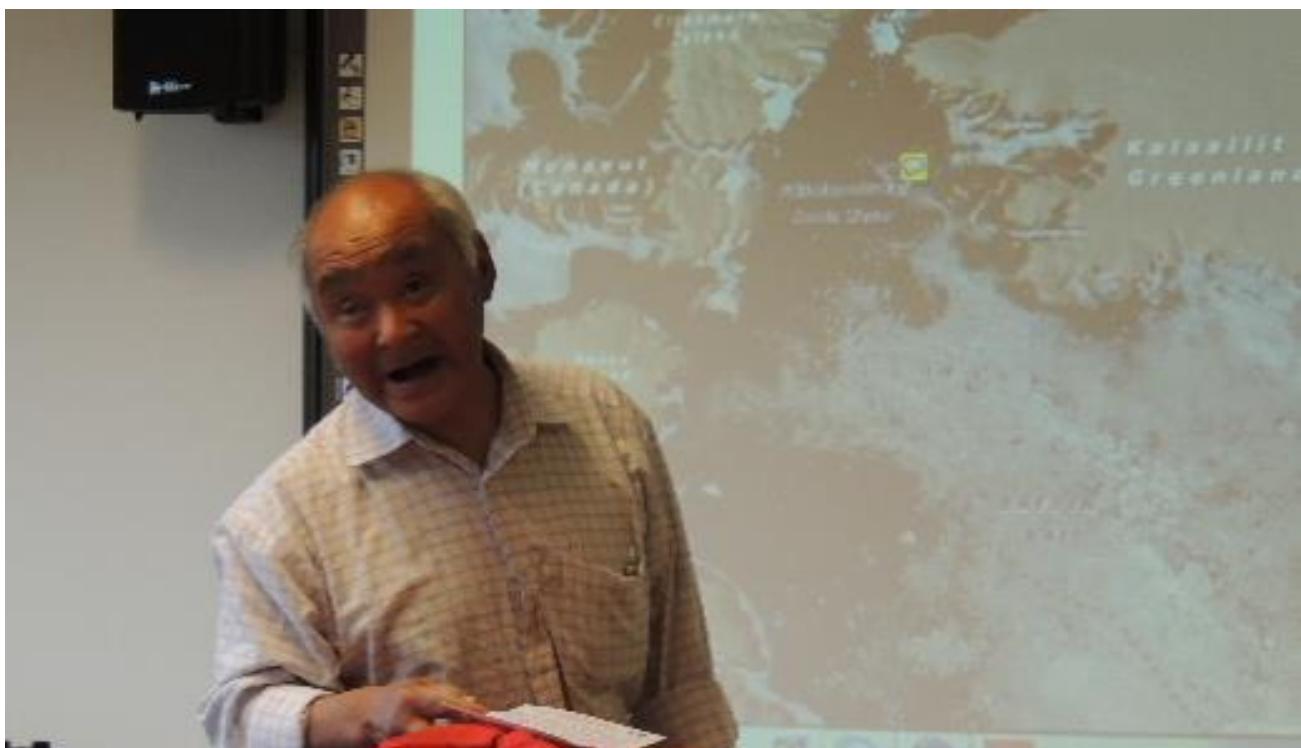
Imaani miluumasut pinngaarnertut piniagarineqartut tassaapput: qilalukkat qernertat, aarrit, natsiit, ussuit, nannullu. Takkulu nerisassatut annermik atorneqarlutik. Tamakku piniarniarneri ukiuni kingullerni allangorsimapput.

Aarrit sikulissami piniarniarnerat sikusarnerata annikillineratigut malunnaateqarpoq.

Qaanaamiit avannamut ukiukkut Kane Basin ornillugu nannunniarneq sikusarnerata apisarneratalu annikillineratigut ajornarsisimapput.

Qilalukkat qernertat Kangerluarsummut (Inglefield Bredning) pulaasut malinnaavigisarsimallugit annermik ukiuni kingullerni allannguuteqarsimanerat malunnarpooq – siornatigut nalunaaquattap akunnera ataaseq pulaasut sanioqqasarsimasut, maanna nalunaaquattap akunneri pingasut pulaasarpuit. Tassa malunnaatilimmik pulaasut amerlisimapput. Aamma piniarlugit pissusaat allaaneruvoq, siornatigut nalinginnaavoq qilalukkamik naalittoqartillugu eqqaaniittut avatserisartut (qimarrattartut), maannakkut arlallit avatserissanatik.

Qimusseriarsuarmi aasakkut qilalugarniarneq ukiuni kingullerni ajornarsisimavoq – qilalukkat akuttunerulersimapput, nujuarnerulersimallutillu piniaruminaallillutik. Aasarmanna qilalugarniat arlallit susaarsimapput.

Asseq 4: Qaerngaaq Nielsen saqqummiisoq. Assiliisoq: Augusta Jeremiassen.

Jones Soundimi 1980-ikkunni sajuppillatsitsilluni misissuisoqarnerani piniakkat pissusaat allangorsimapput, ukiunilu kingullerni Baffinip Kangeriumarnani taamaalisoqarmat aamma allannguutinik maluginiagaqartoqarluni.

Imaani miluumasut pissusaat allanngormata piniarniarneri aamma allanngorsimapput. Qilalukkat qernertat ingerlaarfii allanngorsimapput, Qimusseriarsuup avataani 2011-miit 2013-imut sajuppillatsitsilluni misissuinernit, allanilluunniit, pissuteqarsinnaallutik.

Allat aamma isumaqarput qilalukkat qernertat pissusaasa allanngorneri aarluit takussaanerulernerinut attuumassuteqarsinnaasut.

Aammattaaq eqqaaneqarpoq siornatigut umimmaat nunaannut piniariartarneq maanna atorneerunnikoq nunamik piginnituunermik ataqqinninngitsumik piniarianut killilersuineq.

4.2 Immap pissusaa

Saqquumiisoq:

Dany Dumont, University of Rimouski, Quebec.

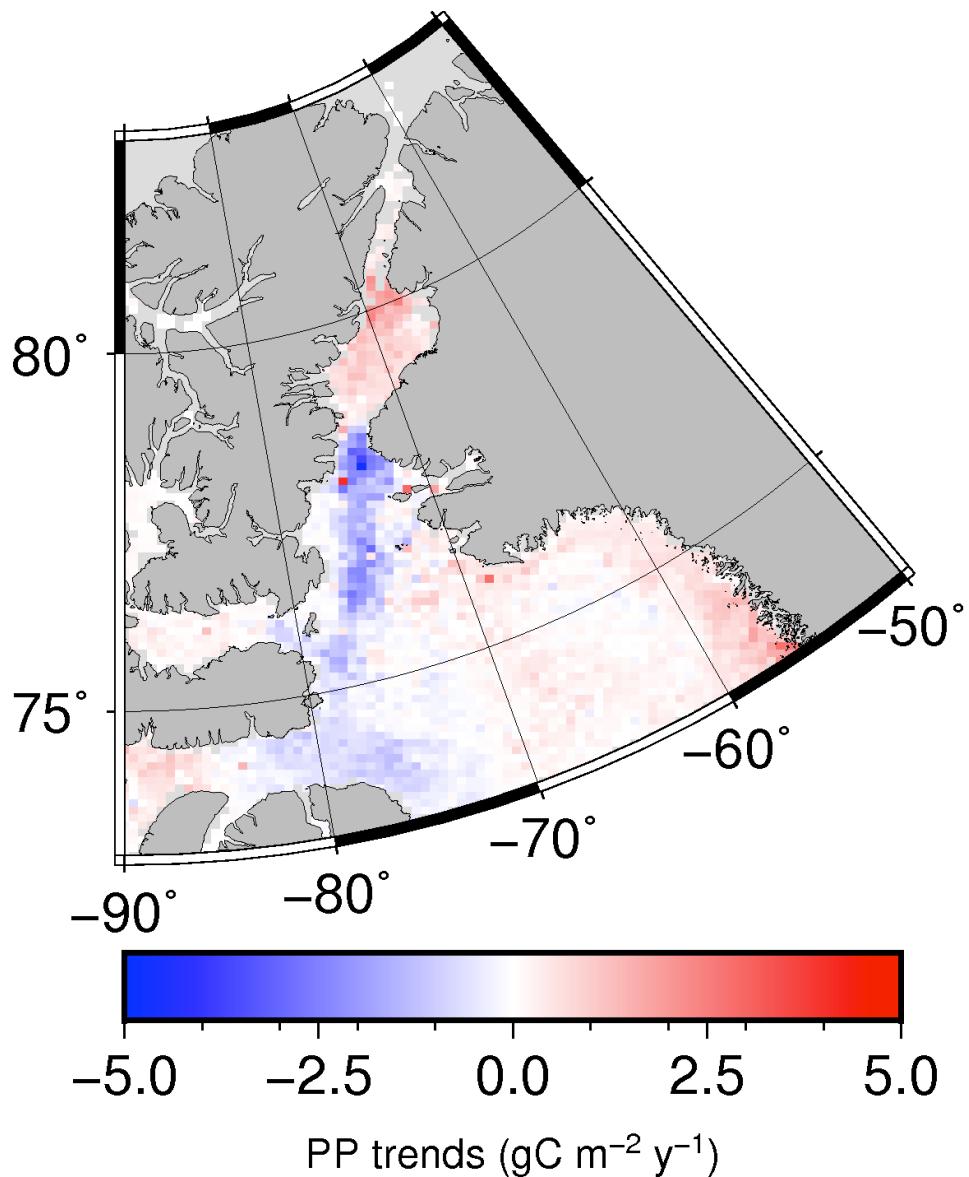
Immat sarfaasa Atlantikumiit Manerassuarmiillu aallaavillit akulerunnerisa, Issittumilu ingerlaarnerminni allanngornerisa, sumiiffiup immikkullarissumik pinngorartitsisinhaassuseqarneranut pisooqataapput. Sarfat Manerassuarmeersut Bering-ip Ikerasaatigut ingerlatinneqartarput, issittup kaavittorsuanit ingerlanneqarlutik Issittup Imartaa sanequllugu Fram Strait-ikkoorlutik immap qaavata sarfaallutik (<200m itissusilimmi) Pikialasorsuarmut appakaattarput. Atlantikup sarfai Davis Strædep itisoortaatigoorlutik Kalaallit Nunaata kitaatigoorlutik avannamut Pikialasorsuarmut ingerlasarput. Sarfat akuleriinnerisa, sikup pissusaa peeqatigalugu sumiiffiup matuma Issittumi sumiiffinnit allanit quleriaammik pinngorartitsinerusinnaanngortippaa.

Uumassusilinnik pinngorartitsineq Kane Basin-imi sikukkut ikaartarfegartinnagu pisinnaanngilaq. Aakkarnersuup sikuunnginnissaanut sikukkut ikaartarfegarnera aaliangiinerpaanut ilaavoq, tassami sikukkut ikaartarfiup anorillu avannaanerusup sikutarsuit kujammut Pikialasorsuup tungaanut ingerlanaveersittaramikkit, taamaalilluni ammaneratigut qaamaneq imaanut apuussinnaasarloq pinngorartitsinissamut ikummatisqaartitsilluni.

Sikukkut ikaartarfeganngikkaangat pinngorartitsineq annikillingaatsiartarpoq. Ukiut qulikkaat kingulliit marluk, aakkarnersuup pinngortarnera qaqugukkoortarneralu allanngungaatsiarsimapput, upernaakkut pinngoraleruttortarnerata qaqugukkoortarnera, sumerpiamiittarnera annertussusaalu sunnerneqangaatsiarluni. Pinngorartitsineq siusinnerusukkoortarpoq, ataatsimut isigalugu annikilliartorluni, avannarpariarlunilu (Asseq 5)

Pikialasorsuaq pinngorartitsivissuartut immikkullarequtini annaajartuaarpaa, Issittup kissatsikkiartornerata toqqaannartumik kingunera.

Pinngortitap ataqtigiiffia tamanna qanorpiaq ingerlanersoq paaseqqissaanngilarput, taamaattorli paasinninneq alliartoraluartoq. Naatsorsuutigilluunnarpalput kinguaariinni tulliuttuni annertuumik allanngornissaa.

Asseq 5: Pinngorartitsinerup allanngoriartornera. Pinngorartitsineq siusinnerulerpoq, nunarsuarmi annikilliartorpoq, avannarpariartorlunilu. Piginnittooq: Dumont, saqqummersinneqanngitsoq.

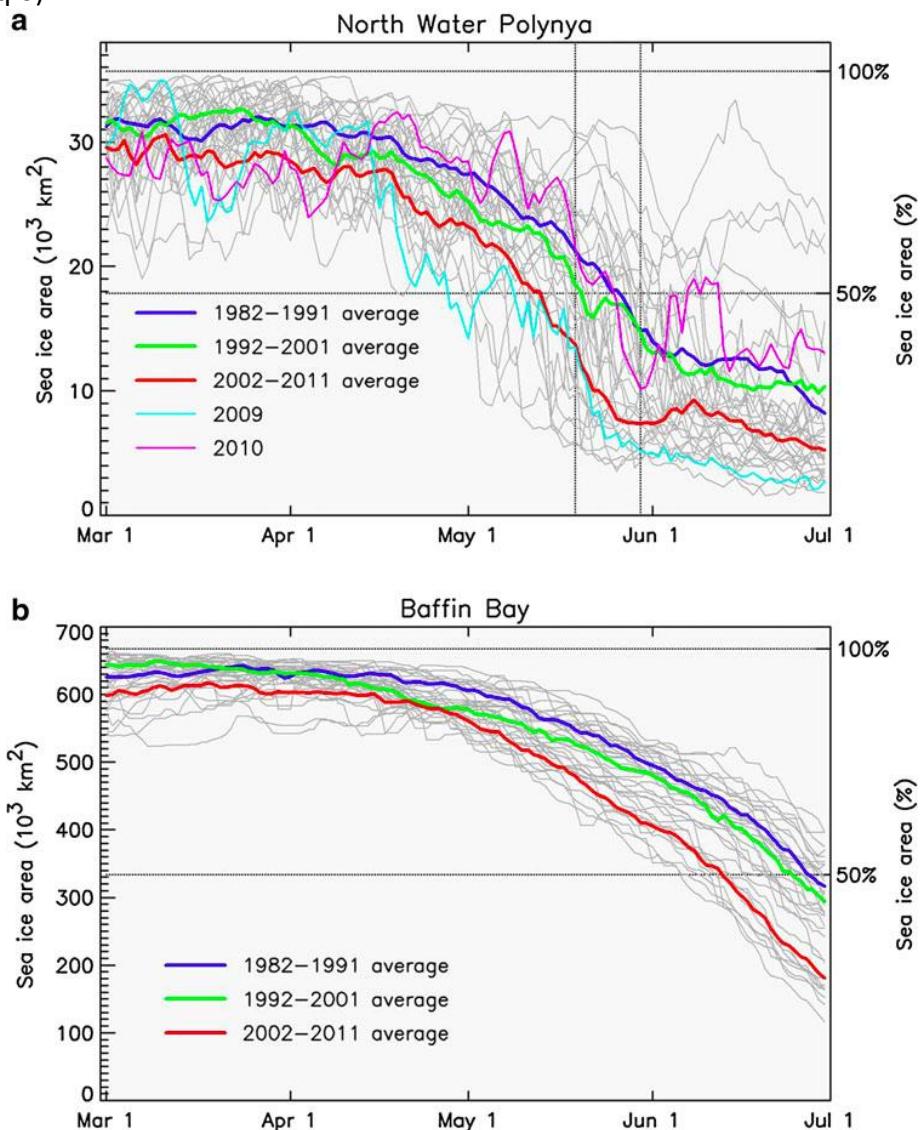
4.3 Imaani uumasut – allanngoriarnerit naleqqussarnerillu

Saqqummiisoq:

Mads Peter Heide Jørgensen, Pinngortitaleriffik, Nuuk.

Silap sikullu pissusaasa allanngortarneri nutaajunngillat. 1950-ikkunni, uumasuleritoq Danskeq Christian Vibe pingaartumik Avanersuarmi allannguutit nassuiarpai.

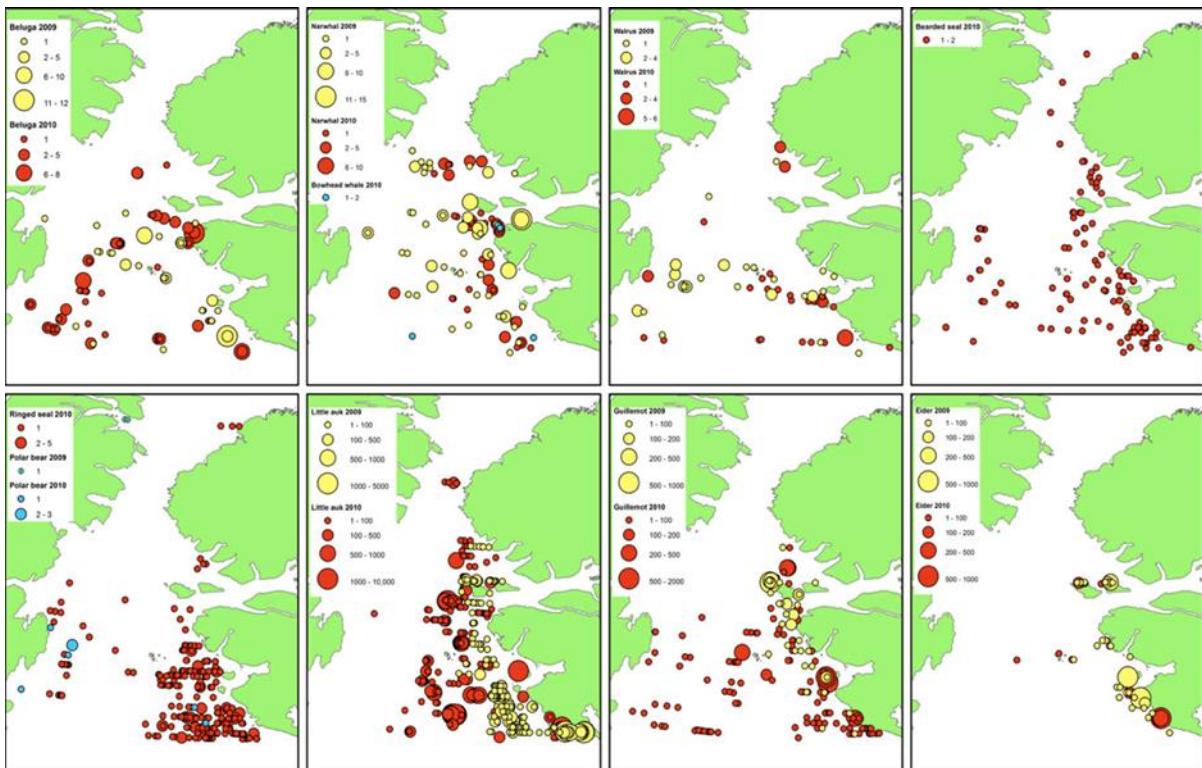
Pikialasorsuaq eqqarsaatigalugu, ukiut arlariit kingulliit qaammammut agguaqatigiissillugu sikoqassuseq annikillartortoq imaluunniit sikuertarnerata ukiuni kingullerni siusinnerusukkut pisarnera takuneqarsinnaavoq. Ukiumiit ukiumut sikup pissusaa allanngorangaatsiartarmat, allannguutit pingarnerit erseqqinnerusarput ukiuni qulikkaani agguaqatigiissinnerisigut imaluunniit qanitaaniittut Kane Basin Qimusseriarsuarluunniit qimerlooraanni (Heide-Jørgensen et al. 2012, asseq 6).

Asseq 6: Pikialasorsuarmi Qimusseriarsuarmilu sikoqassutsip allanngoriartornera. Piginniuttoq: Heide-

Jørgensen et al. 2012.

Upernaakkut, imaani uumasut allanut naleqqiullugit tamaani takussaanerpaasarpuit (Asseq 7).

Asseq 7: Timmisartumiit kisitsinermi 2009-mi 2010-milu takusat. Piginniittooq: Heide-Jørgensen et al. 2012.

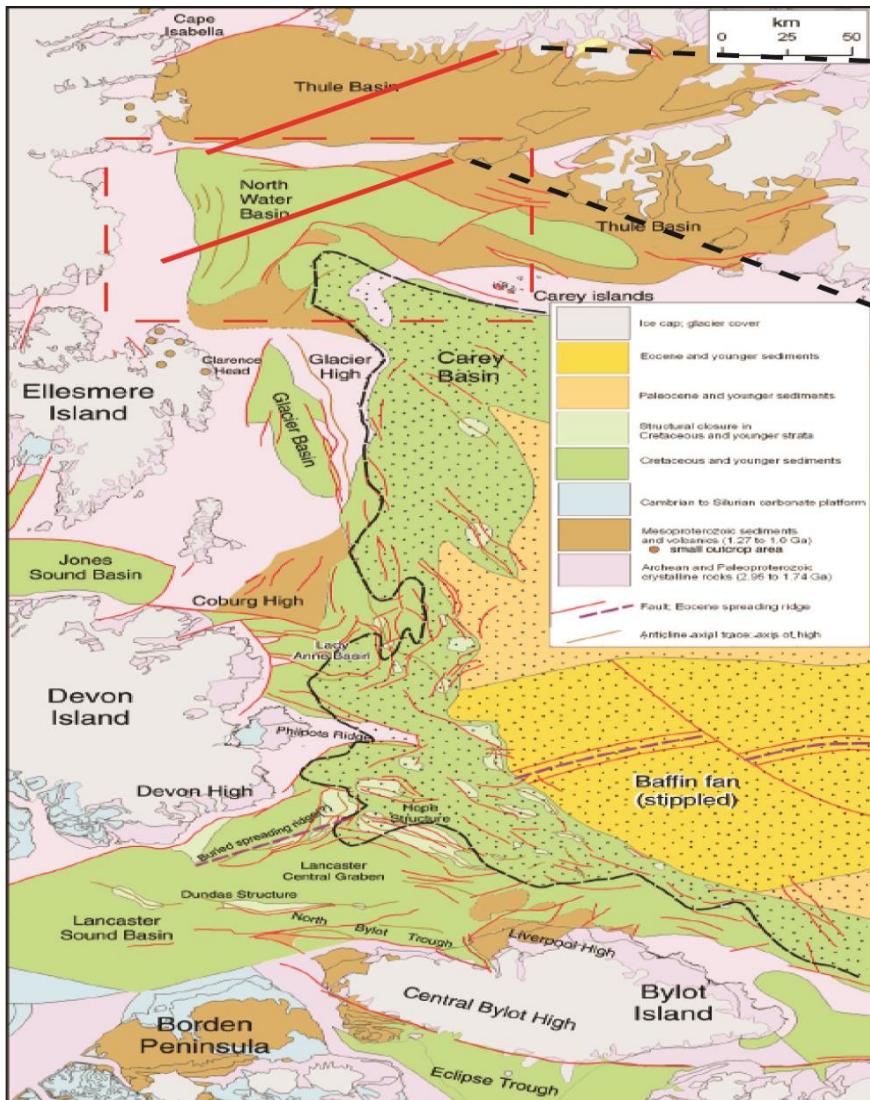
4.4 Ujarassiornikkut paasisat

Saqquumiisoq:

Thomas Varming, Aatsitassanut Ikummatisanullu Pisortaqarfik, Nuuk.

Kalaallit Nunaata avataani misissuilluni qillerineq siulleq 1970-ikkunni pivoq, tullissaalu aatsaat 1990-ikkut naalerneranni pilluni. Maannakkut, ukiut allortarlugit akuersissutinik agguasoqartarpooq. Katillugit, 200.000 km^2 akuersissuteqarfiiupput uuliasioqatigiiffiillu 13-it uuliasiornermi peqataallutik. 2012-mi, Qimusseriarsuup avataani akuersissuteqarfiiit tallimat ammaanneqarput (Faktabokseq 1).

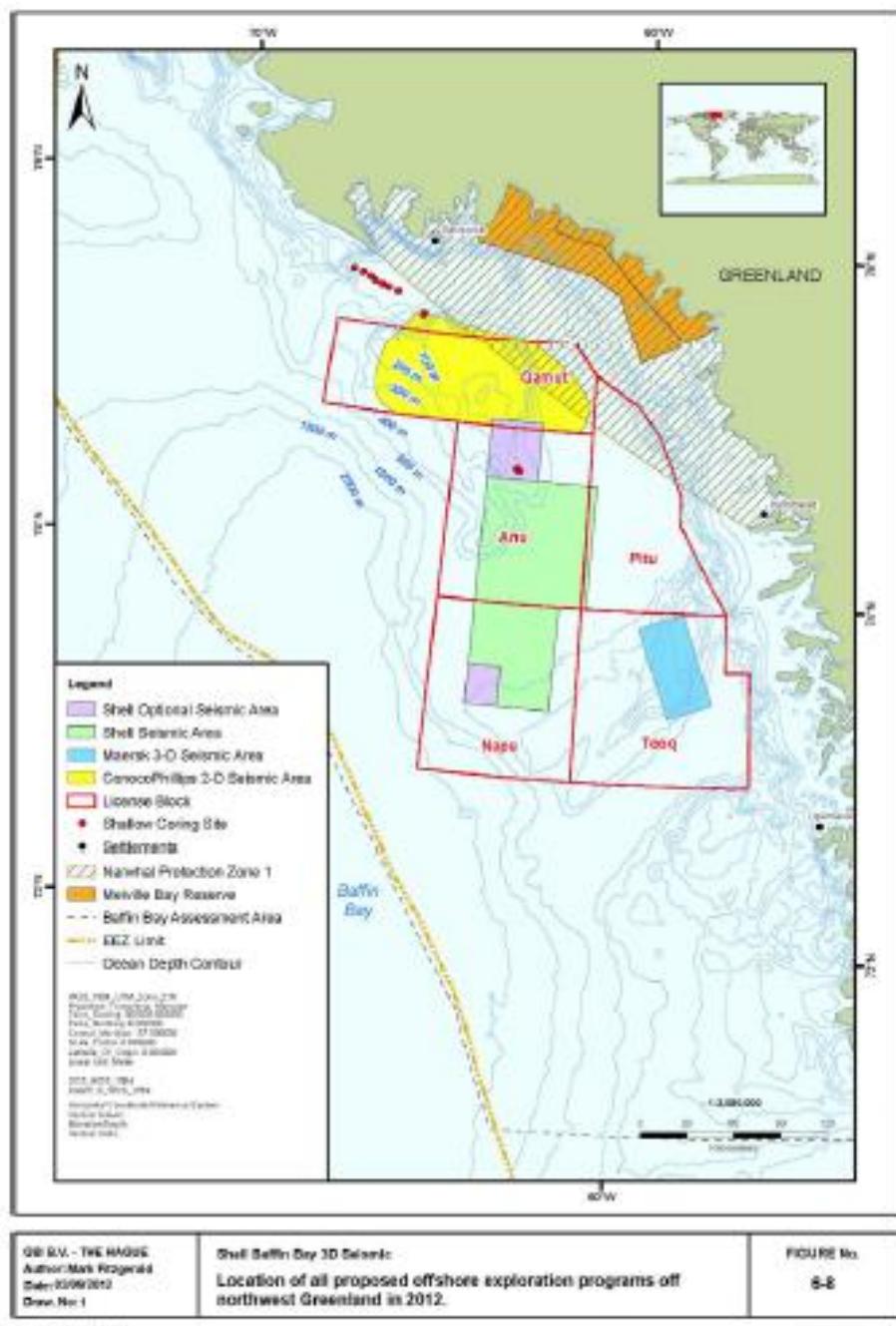
Pikialasorsuaq eqqaassagaanni, Sajuppillatsitsilluni misissuinerit Alfred Wegener Institute-mit 1970-ikkunni ingerlanneqarsimapput, maannakkullu US Geological Survey-mit "soqutiginaateqanngitsutut" nalilerneqarsimalluni. Qaarsumik ikummatisaaasinnaasunik akulinnik nassaartoqarsimanngilaq. Qaarsut ingerlaarfii Davis Strædemik ammariartortitsisut avannaani inissisimavoq (Asseq 8).

Asseq 8: Nares Strait – Qimusseriarsuullu imartaani qaarsup sananeqaataa paasiuminarsagaq. Piginniittooq: Harrison et al. 2011, Spencer et al. 2011 katitigaq.

FAKTABOKSEQ 1: Baffinnip Kangerlumarnani 2012-imni 2013-imilu Sajuppillatsitsilluni misissuinerit

Qimusseriarsuup avataani akuersissuteqarfiiit tallimat 2011-mi tunniunneqarsimapput, taakku ilaat marluk qilalukkanik illersuiviup ilua angumavaat. 2012-mi Qimusseriarsuup avataani sajuppillatsitsilluni misissuinerit assigiinngitsut sisamat ingerlanneqarput 2013-milu ataaseq ingerlanneqarsimalluni.

Asseq 9: 2012-imni kitaata avataani sinerissap avataani uuliasiorluni misissuinissamut pilersaarutip immap assilioinera. Piginniittooq: Shell Oil-imut 2012-mi Avatangiisnut Kingunissat pillugit Nalinersuinerit.

4.5 Ataatsimut oqallinneq – Ilisimasatoqqat + ilisimatusarnerlu katisillugit

Oqallinnermi annerusumik sammineqarput ilisimasatoqqat (TK) uumasunik aammalu sajuppillsitsinerit umiarsuarujussuillu angallannerisa kingunerinik nakkutilliinermi atorneqarsinnaanersut. TK-p atorneqarneri immikkut akuerisamik periuseqartoqanngilaq aaqqissuussaanani, naak taamaattoqartariaqarunaruartoq. Ungasinngitso tikillugu TK imalt sumiiffimmi maluginiakkat “oqalunguasiaatitut” taaguuserlugit najoqtarineqartarsimapput. Taamaattorli ICC-miit suliarineqarpoq Issittumi Siunnersuisoqatigivisa suleqatigiissitaanni atugassatut najoqquassiaq (Faktabokseq 2).

Kalaallit Nunaanni Canadamilu, TK assigiinngitsunik siunertaqarluni atorneqartarsimavoq. Upernavimmi sumiiffimmi najugalinnit miteqassutsimik nakkutilliinermik ingerlasoqarpoq, ukiut qulit sinnerlugit ingerlasimasumik. Canadami Beaufort-ip imartaani, Sumiiffimmi najugallit Nakkutilliinerat assigiinngitsunik siunertaqarluni atorneqartarpot. Alaskami, ilisimatusartut ukiorpaaluit sulereerlutik aatsaat paasivaat Inuppiat arfiviit tamaaniittut pillugit ilisimasaqarnerulluartut aamma ilisimatuussutsikkut amerlassusiliinerit ikinaarlugit missingersuisarsimasut. Illuatungaani, IWC (Nunat Tamalaat Akornanni Arfanniarneq pillugit Ataatsimiisitaliaq) taamaallaat ilisimatuussutsikkut uumasoqassutsinik ikiliartorernillu amerliartorernut missingersuinerit atorumasarpaat.

FAKTABOKSEQ 2: ICC-p ILISIMASATOQQAT PILLUGIT NASSUIAATAA

ICC-miit ilisimasatoqqat pillugit nassuaatissatut siunnersuut:

“Ilisimasatoqqat eqqarsariartaasiupput uumassusilinnut, pinngortitap pissusaanut, inooriaatsimut anersaakkullu inuunermut ataatsimut attuumassutillit. Tamakkununnga ilaapput toqqaannartumik sivisuumillu annertuumillu kinguariiaanilu maluginiakkat, ilinniakkat piginnaasallu. Ukiuni tuusintilikkaani ineriartorsimapput ineriartortuarlutillu, taakkununnga ilaallutik ilisimalikkat ullumikkut siunissamilu pissarsiat, kinguariinniillu kinguariinnut ingerlateqqinneqartarlutik.”

5. Sammisami tullia – Oqaluttuarisaaneq

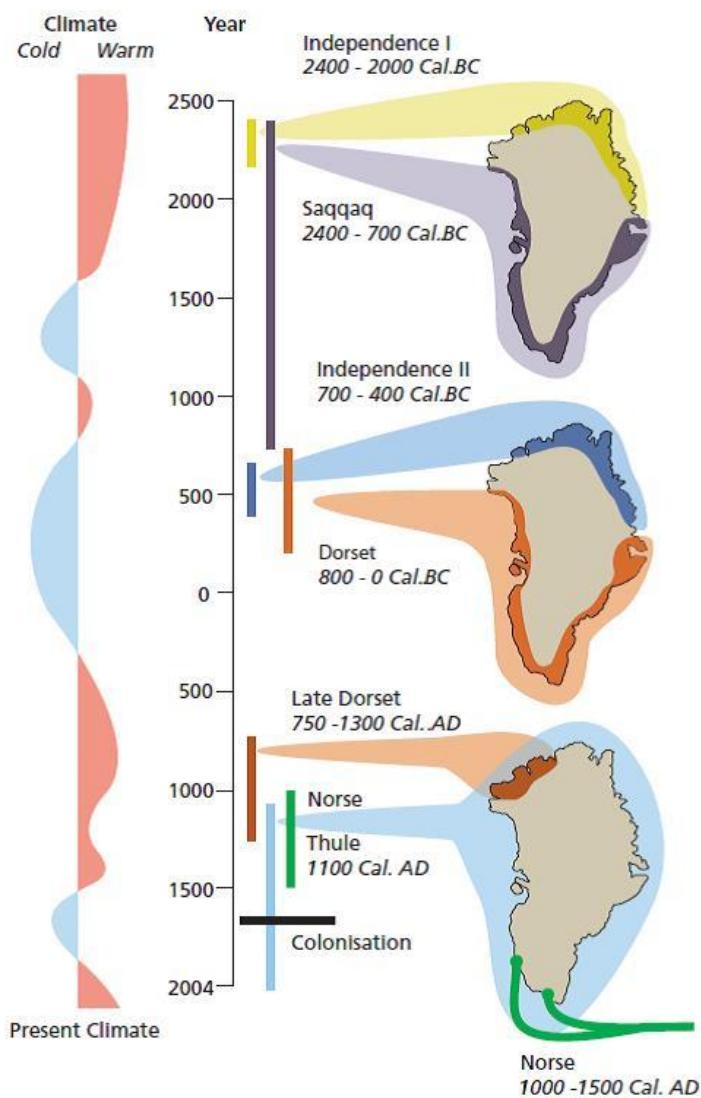
5.1 Ingerlaarnerit

Saqquumiisog:

Mikkel Myrup, Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu, Nuuk.

Smith Sound / Kane Basin-imilu sikukkut ikaartarfikkoorluni tikiussornerit ukiuni kingullerni minnerpaamik 4500-t pisimavoq. Inuaat assigiinngitsunik aallaavillit (Independence, Saqqaq, Dorset and Thule cultures) ataavartuunngitsumik sikukkut ikaartarfik aqqutigalugu tikiussorsimapput. Inuppaat ilaat siusinnerusukkut kingusinnerusukkulluunniit tammartarsimapput, kingulliullutili tikiuttut (Thule kulturi 1200 A.C. missaani tikiussimassangatinneqartut) Ulloq manna tikillugu Kalaallit Nunaanni inuu sinnaasimapput.

Inuit (Thule kulturi), Dorset Europamiullu Pikialasorsuup qanittuani ukiuni akullerni (1200 A.C. missaani) naapissimasinnaapput (Asseq 10).

Asseq 10: Piffissap ingerlanerani tikiussornerit. Piginniittooq: Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu.

Tikiuttarsimasut oqaluttuassartaat sakkut, illukut, assassukkallu sumiiffinni tamalaani nassaarinerisigut oqaluttuarineqarput (Asseq 11). Tamatumta saniatigut, Pikialasorsuarmi inuit siullit pillugit oqaluttuatoqqarpaaluupput.

Asseq 11: Atortukunik nassaarfiit. Piginniittooq: Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu.

5.2 Qillarsuaq

Saqgummiisoq:

Laakkuluk Williamson Bathory, ONC, Iqaluit.

Qillarsuaq pillugu oqaluttuaq tassaavoq siuttoq sunniutilik malittaalu pillugu oqaluttuaq, taakku 18-kkut qiteqqunneranni maannakkut Nunavut avannaata tungaaniit sikukkut ikaartarfik Smith Sound/Kane Basin-imiittooq aqqutigalugu Avanersuarmut ingerlaarsimapput (Faktabokseq 3). Piginnaasat puigorneqarsimasut soorlu pisissimik qaannamillu atuinerit Avanersuarmiunit atorneqalerseqqippai. Taamaappoq aamma ullutsinni Kalaallit NUunaata kitaata kujataani amaatip qilaatillu atorneqaqqilernerri.

Oqaluttuaq taanna ICC-p ONC-lu sulinerannut isumassarsiffissaqqissuuvoq, soorlu sumiiffimmi immikkuullarissumi piujuartitsineq inooriaasitoqqamik attassineq. Piginnaasat taakku siulitta ukiuni tuusintilikkaani inuuinnarnissaannut iluaqutaasimapput.

FAKTABOKSEQ 3: QILLARSUAQ

Oqaluttuarineqartartut najoqqutaralugit Qillarsuaq ilaalu Qeqertaaluup avannaatungaani inuit allat aaqqiagiinngissuteqarfigisimavaat kingornalu Devon Island-imiit Avanersuaq tungaanut 1858 missaani. Avanersuarmullu apuussimallutik 1861 missaani (Mary-Rousseliere 1991).

6. Sammisami kingulleq – Allanngutsaaliuineq

6.1 Qaanaap eqqaani ileqqut

Saqgummiisog:

Mads Ole Kristiansen, piniartoq, Qaanaaq.

Ileqqut arlallit meeraanermiilli ilitsoqqussaapput allattorsimanatillu, aammali piniartut sinnisaat aaliangersakkaniq innersuussisarput unioqqutinneqarneq ajortunik.

Killeqarfiiut assigiinngitsut iluini miluumasunik imarmiunik piniarsinnaaneq periutsit aaliangersimasut taamaallaat atorlugit pisarpoq, soorlu killeqarfiiut assigiinngitsut kangerluarsuk ilorpariartorfigigaanni motorilimmik piniarsinnaaneq killeqarpoq. Taamatuttaaq aarrit qilalukkallu piniassagaanni tamatigut kapeqqaarlugit toqunneqarnissaat qangaaniilli aalajangersagaavoq tamanit ataqqineqartoq.

6.2 Inuutissarsiutoqqanik illersuinissaq

Saqgummiisog:

Petrus Biilmann, KNAPK, Nuuk.

Allassimasut PowerPoint-ikkut saqqummersitaanneersuupput.

“KNAPK-p imartatsinni uuliasiorniarneq akerlerilluinnarpaa. Tassa nunatsinni inuussutissarsiutigalugu ingerlanneqartut 90%-ii suli imartatsinneernerri pissutigalugit. Ajutoortoqassagaluarparmik; Kalaallinut piniarnermik aalisarnermillu inuussutissarsiuteqartunut sakkortoorujussuarmik kinguneqartussaanera allaqqunneqarsinnaassanngimmat. Qimusseriarsuarmut qanittuarannguami “eqqissismatitaasumi” ikummatisarsiulerniarlutik (orsualussarsiortut) immap naqqata sananeqaataanik sajuppillatsitsinerit atorlugit misissuinerit ingerlanneqarput.

Arferit

Arferit tamarmik nipimik sunnerneqajasorujussuusut tamatta nalunngilarput. Sajuppillatsitsinerit nipit sakkortoorujussuneri kisimik ajornartorsiutaanaviangillat. Tassami ilisimaneqartutut ikummatisarsiulernermi (orsualussarsiulernermi) umiarsuarpassuit aamma ikiorttit atorneqartussaasarmata. Umiarsuarsuit sarpiisorneri nipitusaqisut arferit anginerniit mikinerpaanut annertoorujussuarmik sunnerteqqaffigisarsimagaat ilisimaneqarpoq. Naatsorsuutiglluarsinnaavarpullu arferit assigiinngitsut, qilalukkallu arlaatigut sunnerneqarumaartut, tassami nipit sakkortuut pissutaallutik aqqutigisartakkaminnik allanguippata, naatsorsuutigineqarsinnaammat piniariartarfiit aamma allaruinnarmut nuuttariaqalersut. Soorlu piniartut oqartut; qilalukkut eqqissismannigillat takusartakkagut allaapput.

Pikialasorsuarmi eqqaanilu pisut

Pikialasorsuaq maannakkorniit suli annertusiartortumik sarfarnerulernerata kingunerisaanik sukkanerusumik sikuertarnera aammalu umiarsuarnik aqquaanerulernerata kingunerisaanik

piniartarfiit nuuginnaratik kisiannili piniariaatsit qangarsuaaniilli tamatsaalillugit atorneqartut allanngoriaannaapput.

Umiarsuarpassuit sukujunnik imaanut toqqaannartumik kuutsitsisut amerleriarujussuassapput.

Ilaasa pinngortitamik ataqqinninngilluinnarnerisa kingunerisaanik ikummatisamik (orsualussamik) naatsorsuutigineqarsinnaalluarpooq.

Pikialasorsuaq-mut Qimusseriarsuaq qanittunnguovoq, tamassumunngalu suli

sakkortusaaqataavoq Savissiviup avataani suli ikummatisarsiorniat misissuisarniarmata.

Ikummatisarsiortoqalissagaluarpat ajutoornerup kingunerisaanik uliakoortoqarluni, taava Kalaallit Nunaat periarfissaqanngilaq saliinissamik.

Ajutoortoqassagaluarparmami Kalaallinut piniarnermik aalisarnermillu inuussutissarsiuteqartunut sakkortoorujussuarmik kingunerluttussaanera allaqqunneqarsinnaassanngimmat.

Asseq 12: Immaqa oqaluttuaannannngortussat? Assiliisoq: Mads Ole Kristiansen

6.3 Uuliasiornerit aatsitassarsiornerillu aqunneqarneri

Saqquumiisoq:

Thomas Varming, Aatsitassanut Ikummatisanullu Pisortaqarfik, Nuuk.

Kalaallit Nunaanni Aatsitassanut Ikummatisanullu Inatsimmi allaqqasutut: Ingerlatassanut Tunngatillugu Piviusunngortitsinermi Avatangiisut Sunniutaasussanik Nalilersuineqartinnagu (SEIA) Naalakkersuisoqarfinniit suliarineqartinnagit uuliasiornissamut akuersissummik tunniussisoqarsinnaanngilaq. Kalaallit Nunaanni SEIA At Danmarkip Avatangiisut Nukissiutinullu Qitiusoqarfianiit (DCE) suliarineqartarput. Akuersissuteqarfiuniartoq pillugu ilisimasat ilisimasariaqakkallu SEIA-ni eqikkarneqartarput.

Uulasioqatigiiffiit aatsitassarsioqatigiiffiillu akuersissummik qinnuteqaraangamik Inuaqatigiinnut

Kingunissatut Nalilersuinernik (SIA) tunniussisussaapput), taakku kingusinnerusukkut IBA-mut tunngaviliisuussapput, IBA tassaavoq pingasunik peqataasoqarluni; kommuni, naalakkersuisut qinnuteqartullu akornanni isumaqatigiissut. SIAP saniatigut qinnuteqartup Avatangiisinut Kingunissanik Nalilersuineq (EIA) SEIA-mik tungavilik tunniuttariaqarpaa.

Kalaallit Nunaanni Aatsitassanut Ikummatissanullu Inatsit aamma inatsisinit allanit qaffasinnerusutut inissimavoq soorlu Eqqissimatitsinermut inatsimmit, taamaalilunilu BMP sumiiffinni eqqissimatitsinermut inatsimmit illersorneqartuni akuersisummik tunniussisinnaavoq. BMP maannamut sumiiffinnik aatsitassarsiorfigeqqusaanngitsunik toqqaassamaanngilaq. Taamaattorli, BMP Pikialasorsuarmi uuliasiortoqarnissaanik soqutigisaqanngilaq, BMP-mi isumaqarpoq immap naqqata sananeqaataani uuliaqarnissaanik ilimanartoqanngimmat

6.4 Nunat akornanni isumaqatigiissutit suliallu ingerlaartut sammisamut attuumassutillit

Saqquumiisoq:

Parnuna Egede, ICC Kalaallit Nunaat, Nuuk.

Allaqqasut PowerPoint-ikkut saqqummersitaanneersuupput.

6.4.1 Illuatungeriit isumaqatigiissutaat

Canadami Naalakkersuisut Danskillu Naalagaaffiata akornanni Imaani avatangiisit pillugit suleqatigiinnissamik illuatungeriilluni isumaqatigiissut

Isumaqtigisut taanna sumiiffimi pineqartumi imaani mingutsitsinissamik pinaveersimatitsinermut, annikillisaanermut nakkutilliinermullu tunngassuteqarpoq.

Sumiiffimi Atsioqataasup aappaata akisussaaffigisaani suliat mingutsitsisooratarsinnaasut aallartinnissaat sioqqullugu, Atsioqataasoq nammineerluni imaluunniit Atsiortup aappaata peqqusineratigut paassisutissat attuumassuteqarsinnaasut tamaasa Atsiortup aappaanut tunniutissavai, tunniussineq arlaata inatsisaanik isumaqtigisummilluunniit isertuussisussaataanermik unioqquqitsinngitsoq, Atsioqataasullu aappaaniit oqaaseqaateqarfiginninnissamik ammaassisoq.

Atsiortut tamarmik Atsiortup arlaata piumasagarneratigut suliat paragraf 1-imí pineqartut pillugit isumasiuissaq piffissallu naleqquittup iluani isumasiuinermik ingerlatsiniarsarissaq.

Isumasiuinerit tamakku, ikioqatiginninnermik ikinngutinnernermillu aallaaveqarlutik ingerlanneqartut, Atsioqataasut arlaannit pisariaganngitsumik kinguarsaanissamut imaluunniit suliat aallartinniakkalluunniit isumasiuissutigineqartut unitsinniarnissaannut atornegassangillat.

6.4.2 Nunat tamalaat isumaqatigiissutaat

1982 Naalagaaffiit Peqatigiit Imavinni Pisinnaatitaaffiit pillugit Angerfigeqatigiissutaat (UNCLOS)

1969 Uuliamik Mingutsitsisoornerit pillugit Nunat Tamalaat Imavinni Iliuuseqartitsinermut Angerfigeqatigiissutaat (International Convention Relating to Intervention on the High Seas in Cases of Oil Pollution Casualties)

1990 Uuliamik MIngutsitsinerup Sillimaffiginera, Qisuararfinginera Ikioqatigiissutigineralu pillugit Nunat Tamalaat Angerfigeqatigiissutaat

1991 Killeqarfinnik Akimuisumik Avatangiisinut Kingunissanik Nalilersuinerit pillugit Angerfigeqatigiinneq (Espoo)

Angerfigeqatigiinneq Espoo (EIA) pilersaarusrornerup aallartisalernerani Atsioqataasut pisussaaffiinik tikkuusisuuvooq. Aammattaaq Naalagaaffinnik suliassat annertuut killeqarfinnik akimuisunik kingunipilutsitsisinnaasut pillugit isumasiuinissamik pisussaaffiliivoq.

Tunngavik 17:

Avatangiisinut kingunissanik nalilersuinerit, nunap sakkussaatut, suliassanut siunnersuutigineqartunut avatangiisinut kingunipilutsitsisinnaasunut nunamilu oqartussanit aaliangiiffigineqartussaasunut ingerlanneqartassapput.

Tunngavik 19:

Naalagaaffiit sioqqutsumik piffisaliilluarlutilu suliat avatangiisinut killeqarfinnik akimuisunik kingunipilutsitsisinnaasut pillugit Naalagaaffinnut sunnerneqarnissamut ilimanaatilinnut ilisimatitsillutilu paassisutissiisassapput Naalagaaffiillu taakku siusissukkut ajunngitsumillu siunertaqarluni isumasiortassallugit.

1979 Silaannakkut Mingutsitsineq Ungassisumut Killeqarfiit Akimorlugit Ingerlaartartut pillugit Angerfigeqatigiinneq (LRTAP)

Immikkoortoq 5:

Isumasiuinerit pissapput, kissaateqarnikkut, siusissukkut, illuatungaani, Atsioqataasut silaannakkut mingutsitsinernit ungasissumut ingerlaartunit sunnerneqarsimasut imaluunniit mingutsitsinermiit eqqugaaratarsinnaasut, illuatungaani, Atsioqataasut nunaminni oqartussaaffimminkuunniit, sulianik ingerlasunik pilersaarutiginiakkalluunniit, silaannakkut mingutsitsinermik ungasissumut killeqarfiit akimorlugit ingerlaartartunik malunaatilimmik aallaaviusut, aallaaviusinnaasulluunniit.

2009 Nunat Tamalaat Imavinni Angallanneq pillugu Suleqatigiiffiata Umiarsuarnut Issittumi Angallattunut Najoqqutassiaat

Issittumi Pissusissaq Piumasaqaataasoq

IMO (Nunat Tamalaat Imavinni Angallanneq pillugu Suleqatigiiffiat) Nunani tamalaani atuuttussanik issittumi imarsiornermi pissusissaliuleruttorpoq (Polar Code, umiarsuit nunarsuup issittui najorumaatsut marluussut imartaanniittunut, ilusilersornerinut, sanannerinut, atortulorsornernut, periusannut, sungiusarnerinut, ujaasineq annaassiniarnerlu kiisalu avatangiisinut illersuiniarnermut tunngatillugu.

Issittumi Siunnersuisoqatigiit piumasaqaatinik qaffasinnerusunik siunnersuuteqarniarluni suleqatigiissitsileruttorpoq.

1989 Naalagaaffiit Peqatigiit Sulisoqarneq pillugu Suleqatigiiffiata Nunat Inoqqaavi Inuaallu Naggueqatigiit Naalagaaffinni Namminersortuniittut pillugit Isumaqtigiissutaa (ILO C169)

Immikkoortoq 15:

1. Inuaat pineqartut pinngortitap pisuusutaanut nunat immikkoortuinut pigisaminntuut pisinnaatitaaffii immikkut isumannaartariaqarput. Pisinnaatitaaffiit taakkua ilagaat inuaat taakku pisinnaatitaaffiat peqataanermut atuinermi, aqtsinermi pisuussutinillu taakkuninnga atatitsinermi.
2. Nunami Naalagaaffiup aatsitassanik imaluunniit nunap iluani pisuussutinik piginnittuuffiani imaluunniit nuna immikkoortuini pisuussutinik allanik pisinnaatitaaffeqarnerani naalakersuisut pilersissavaat aalajangiusimallugilluunniit periaatsit inuiannik taakkuninnga siunnersuisarnissat, aalajangersarniarlugu taakkua soqutigisaat akornuserneqassanersut qanorlu annertutigisumik, suliniutit aallarnertinnagit akueritinnagillu pisuussutinik tamakkuninnga ujarlernissamik piaanissamilluunniit akuersissuteqartinnatik. Inuaat pineqartut, ajornartinnagu, taamatut iluaquteqarniarnermi peqataassapput aamma naammaginartumik taarsiivigineqartassallutik suliat taamaattut kingunerisaannik ajoqusiinernut sunulluunniit.

Immikkoortoq 32:

Nunani Naalakersuisut naammaginartunik suliniuteqassapput, tassunga ilagitillugu nunat tamalaat akornanni isumaqtigiissutit aqqutigalugit, siunertalaralugu attaveqarnerit suleqatigiinnerillu siuarsarnissaat nunat inoqqaavisa aamma naggueqatigiit akornanni nunat killeqarfii qaangerlugit, tassunga ilagitillugit suliniutit pissaqarniarnermi, inooqatigiinnermi, kulturikkut, anersaakkut avatangiisinilu.

2007 Nunat inoqqaavisa pisinnatiaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit nalunaarutaat (UNDRIP)

Immikkoortoq 32:

1. Nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffigaat ineriertornermut atuinermullu iliuusissanik aalajangersaanissaq sallitutassanilu ineriertortitsinissaq aamma namminneq nunaminni nunanilu najukkaminni nunap nunalluunniit najugarisap ilaani atuinissaq isumalluutinillu allanik atuinissaq.

2. Naalagaaffit pisussaapput siunersiuissallutik aamma ajunngitsussamik siunertaqartumik nunat inoqqaavinik pineqartunik taakkua namminneq sinnisoqarnikkut suliffii aqqutigalugit suleqateqassallutik kiffaanngissuseqartumik aamma paasinnilluni akuersineq anguniarlugu suliniummik sumilluunniit nunaannik nunanillu najugaanik attuisumik isumalluutinilluunniit allanik attuisumik akuersissuteqannginnermi, pingaartumik ineriartortitsinermut, iluaqteqarnermut imaluunniit namminneq atortussianik, imermik aamma isumalluutaannit allanik piaanermut tunngasuni.

3. Naalagaaffit pisussaapput sukumiisumik iliuuseqassallutik suliniutinut taama ittunut tamanut naapertuilluartumik pissusissamisoortumillu taarsiissuteqarnissamut, naleqquuttunillu iliuuseqartoqassaaq avatangiisinut, aningaasarsiornermut, inooqatigiinnermut, kul-tureqarnermut aamma anersaakkut inuuneqarnermut ajortumik sunniutit millisarniarlugit.

6.4.3 Issittumi Siunnersuisoqatigiit ataanni suliat attuumassutilit

Issittumi Umiarsuakkut Imarsiornermik Misissuineq (AMSA)

Issittup imartaata avatangiisaanni umiarsuit angallannerinut atatillugu imaanisumannaallisaaneq avatangiisinillu illersuineq pillugu politikkinik siunnersuisuullunilu innersuussisartoq.

AMSA Innersuussutaa II (A) – Issittumi Nunap Inoqqaavisa Imaanik Atuinerat pillugu Misissuineq
Issittumi naalagaaffit ilisimasaqanngiffiit suussusersineqarpata Issittumi umiarsuarnik angallannerit kinguneri misissorniarlugit paasissutissanik nutaajusunik katersiniarluni Issittumi nunap inoqqaavisa imaanik atuinerat pillugu misissuinissaq nalilersussagaat.

AMSA II (C)

Anguniagaq pingaarneq tassaavoq silap pissusaata allanngoriartornera imartallu assigiinngitsutigut atorneqarnerisa annertusiartorneri isiginiarlugit imaanisumiiffiit pinngorartitsinikkut kuluturikkullu pingaarutillit Issittumi umiarsuarnik angallannikkut sunnertiasinnaasut suussusersiniarlugit.

Anguniakkat immikkoortut ilaatigut ukuupput:

- Paasisutissat pioreersut katarsorlugit Issittumilu sumiiffiit pinngorartitsinikkut kulturikkullu pingaarutillit sumiissusersillugit
- Sumiiffinni taakkunani Issittumi umiarsuit angallanneri pilugit paasissutissanut silallu pissusaata allanngoriartornera pillugu siumut naatsorsuinernut inissillugit umiasuarnillu angallaifiulernissamut malussarissusaat isumaliutigalugu
- Paasisat Issittumi Siunnersuisoqatigiit aalajangiisumik ataatsimiittartuinut (SAO-nut) nalunaarutigalugit

Baffin-ip Kangerlumarnga – Davis Stræde Imaani Pinngarartitsiffiit Angisuut (LME) misissorneqartunut ilaavoq, Pinngorartitsinikkut Annertuumik Malunnaatillit suussusersineqassallutik, tassunga ilaalluni Pikialasorsuaq Canadamut Kalaallit Nunaannullu atasortaa.

Nalunaarusiami sumiiffiit pineqartut pinngorartsinermut sunniinerat aamma Nunat Tamalaat Imavinni Angallanneq pillugu Suleqatigiiffiata (IMO-p) Imartat Immikkut Malussarissutut (PSSA-tut) nalunaarsorneqarnissamut naapertuunnerinut paasissutissartaqarpoq

Linkeq: http://www.caff.is/publications/view_document/251-arctic-marine-areas-of-heightened-ecological-and-cultural-significance-arctic-marine-shipping-assessment-amsa-iic

Issittumi Uuliakoorluni Mingutsitsineq pillugu Suleqatigiinnissamik Isumaqtigiissut

Isumaqtigiissutip taassuma siunertaraa Issittumi uuliamik mingutsitsineq, sillimaneq qisuarinerlu pillugit Atsioqataasut akornanni suleqatigiinneq, ataqtigiaissaarineq ikorfartoqatigiinnissarlu nukittorsarnissaa taamaasilluni imaani avatangiisit uuliamik mingutsinnejarsinnaaneranut illersorniarlugu.

- Maj 2013-mi Kiruna-mi Naalakkersuisut Ataatsimiinneranni atsiorneqarpoq
- Isumaqtigiissut inatsisitigut pisussaaffiliisuuvooq, ilassutit Suliaqarnermilu Maleruagsassat inatsisitigut pisussaaffiliinngillat

Immikkoortoq 5 – Oqartussat Attaveqaatillu

1. Atsioqataasut uulliamik mingutsitsisoqartillugu pinasuartumik qisuarinsinnaasussat minnerpaamik ukuninnga nalunaarsuissapput:
 - a. nunami oqartussat aaliangiisinnaassusillit uuliamik mingutsitsisoqarnerani sillimanermut qisuarnermullu akisussaasut;
 - b. nunami ulloq unnuarlu attaveqaat, uuliamik mingutsitsisoqarneranik nalunaarutinik tigooraanissamut ingerlatitseqqinnissamullu akisussaasoq; aamma
 - c. Atsioqataasoq sinnerlugu oqartussaasoq imaluunniit oqartussaasut pisarialimmik ikiortissarsiorsinnaasut imaluunniit ikortissarsiortoqarnissaanik aaliangiisinnaasut.

Immikkoortoq 6 - Ilisimatitsineq

1. Qaqugukkulluunniit Atsioqataasoq uuliamik mingutsitsisoqarneranik, mingutsitsisoqarsimasinnaaneranilluunniit paasitinneqarpat, imaaliussaaq:
 - c (...) kinguarsaanani, Naalagaaffiit uuliamik mingutsitsisoqrneratigut sunnerneqartunik imaluunniit sunnerneqaratarsinnaasunik soqutigisallit tamaasa ilisimatissavai (...)

Immikkoortoq 7 - Nakkutiginninneq

3. Atsioqataasut pimoorussillutik nakkutilliinerup aaqqissuunnissaanik suleqatigiissuteqarniassapput, pingaartumik uuliamik mingutsitsineq killeqarfimmik akimuisoq eqqarsaatigalugu, ilaatigut, illuatungeriillutik arlaliullutilluunniit isumaqtigiissusiiornikkut aaqqissuussinikkulluunniit.

Immikkoortoq 11 – Uuliamik Mingutsitsinermi Pisunut Qisuarialit Ataatsimut Nalilersorneri

Ataatsimut qisuarialit kingorna, Atsioqataasut sapingiartik naapertorlugu, Atsioqataasoq imaluunniit Atioqataasut ataqtigiaissaarisimasut siuttoralugit, qisuarialeq ataatsimut nalilersussavaat. Pissusissamisorpat, nunamilu inatsisit tassunga tunngassutillit malittaralugit, Atsioqataasut nalilersueqataasut paasisatik inerniliinitillu nalunaarusiusavaat nalilersuinerullu inernerri tamanut takusassiaralugit.

Immikkoortoq 12 – Suleqatigiinneq Paasissutissanillu Avitseqatigiinneq

2. Atsioqataasut tamarmik, nunami nunallu tamalaat akornani inatsisit malittaralugit, pimoorussillutik paasissutissat immikkoortumi matumani titarnertaami siullermi nassuiardeqatut tamanut takusassiariniassavaat.

Immikkoortoq 13 – Ataatsimut Sungiusarneq Ilinniarnerlu

3. Pissusissamisoorpat, Atsioqataasut ataatsimut sungiusarnerit ilinniarnerillu pilersaarusrornerini ingerlannerinilu soqutigisallit peqataatittassavaat.

Suliaqarnermi Maleruagassat

5.4 Innuttaasunut Attaveqarnerit

Innuttaasunut attaveqarnerit Atsioqataasup Piumasaqaateqartup isumagisassarai. Ataatsimut suliaqarnerup nalaani, avammut attaveqartartup pineqartup paasissutissat ataasiakkaarlugit saqqummiunneqartut aaliangersimasuunerit eqqortuunerilu qulakkeerniarlugit saqinngisaq tamaat ataqatigiissaarissaq:

Kinngeqarfip Danmarkip, Kalaallit Nunaannut atatillugu: Imaani uuliamik akuutissanilluunniit mingutsitsinermi qisuarriarnissamut akisussaaffik oqartussaaffinni pingasuniippoq:

3 sømil (NM) iluani:

3 NM iluani maqisoornerit Nunap Iluani, Pinngortitamut Avatangiisinullu Pisortaqrifimmit oqartussaaffigineqarpoq (MDANE), toqqaannartumik Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussanut attaveqartussaq

3 NM avataani:

3 NM avataani maqisoornerit Danmarkimit Oqartussaaffigineqarput. JOINT ARCTIC COMMAND (JACMD) Danmarkimi Oqartussanit maqisoornernik tamakkuningga nakkutiginnillunilu akiuiniartussatut toqqarrneqarnikuuvooq

Uuliasiornermut atatillugu maqisoornerit *:

Aatsitassarsiornermi uuliasiorluniluunniit misissuinermermi galluinermiluunniit imani maqisoornerit Aatsitassanut Ikummatissanullu Pisortaqrifimmut (BMP) oqartussaaffigineqarput, taamaapporlu maqisoorneq Nunatta sineriaani 3 NM qaninnerusumi avataaniluunniit pigaluarpat. BMP toqqaannartumik Aatsitassanut Suliffissuaqarnermut Naalakkersuisut aqqutigalugit oqartussanut nalunaassapput. Avatangiisit Nukissiuuteqarnerlu pillugit Danmarkimi Ilisimatusarfik ((DCE) siornatigut DMU) BMP-mut avatangiisinut tunngassutilinni siunnersuisartusoq

* Allagaq Avatangiisinut Allattoqarfik aamma Aatsitassanut Allattoqarfik aaqqissuussaaneranut tunngasutigut nutartigassaassaaq

Issittup Allanngiorartorneranut Naleqqussarnissamut Iliusissat

Maannamut inisisimaffik: "sumiiffinni misiliutaasuni pingasuni aaliangiisartut soqutigisallillu suleqatigalugit silap piussaata allanngiorartorneranut avatangiisinullu akornutaasinnaasunut naleqqussarnissamut sakkusanik periusissanillu suliaqarnissamut" piviusunngortitsinissamut pilersaaruteqarnissaq anguniarlugu.

- Sumiiffik misiliutissaqqissoq: Davis Stræde / Baffin-ip Kangerlumarna
Linkeq: <http://www.arctic-council.org/index.php/en/document-archive/category/395-3-climate-environment-and-biodiversity?download=1441:3-1b-aaca-part-c-amap-proposed-work-plan>.

Issittumi Siunnersuisooqatigiinniit paasissutissat attuumassutilit allat:

Pinartut Pinaveersaartinnissaat, Upalungaarsimanissaq Qisuarinarnerlu (EPPR) pillugit suleqatigiissitaq – Imaani Uuliaruerneq pillugu Suleqatigiinnissamik Isumaqtigiiusut, Issittumi Upalungaarsimanissaq Qisuarinarnerlu .

Linkeq: <http://www.arctic-council.org/eppr/agreement-on-cooperation-on-marine-oil-pollution-preparedness-and-response-in-the-arctic/>

6.4.4 Piviusunik katersilluni misissuineq

Canadami Tallurutip Tariungani (Lancaster Sound)-imi imaani illersugassatut innersuussami pisut assut tukassimapput, neriuuppugullu tamaani kukkussutaasimasut ilinniarfigisinnaassagivut (Faktabokseq 4).

FAKTABOKSEQ 4: LANCASTER SOUND - TALLURUTIP TARIUNGA

(Riddell-Dixon, 2011-mit tigulaakkat)

Nordvestpassage-p kangimut pulammagiaaniilluni, Tallurutip Tariunga Issittup Serengeti-atut, uumasoqassusa ersersinniarlugu, taagorneqarajuppoq. (...) Imaani miluumasut immikkut naggueqatigiinnut Inunnut nerisassaqarniarkkut kulturikkullu pingaaruteqarput.

(...)

Decemberimi 2009-mi, naalagaaffiup Avatangiisnut, Illersugassanut Peqqinnissamullu Naalakkersuisui, Nunavummi Avatangiisnut Naalakkersusoq aammalu Qikiqtani Inuit Association-ip siulittaasua peqatigalugit, \$5 million nalinganik Tallurutip Tariungata imaani eqqissisimatitsivissatut inissinnissaa pillugu misissuisitsinissamik nalunaaruteqarput.

(...)

2008-mi, Harper-ip naalakkeruisoqatigiivisa Canadami Ujarassiornermut Suleqatigiiffiat pisussaaffilerpaat sumiiffik misissussagaat 2010-milu aasaanerani sajuppillatsitsilluni misissuinerit pilersaarutit malillugit ingerlanneqartussangorlutik (...); taamaalillutik, Canadami Pisuussutit pillugit Allaffeqarfik (Natural Resources Canada)-mi atorfillit tusaramikku Tyskit umiarsuaat R/V Polarstern Tallurutip Tariungani 2010-mi aasaanerani misissuiniartoq, takuaat ataatsimulernissamik aammalu Canadap Ujarassiornermut Misissuiviata amigaatigisaanik sajuppillatsitsilluni misissuisoqarnissaannik periarfissinneqarlutik. Environment Canada-p Tallurutip Tariungata imaani eqqissisimatitsivissatut inissinneqartikkusukkaat, Natural Resources-imit tunngavilersuutigineqartut ataqqivaat, tassa illersorneqarnissaat sioqqullugu sumiiffimmi pisuussutit suunerit ilisimaqqaarneqartariaqartut.

(...)

Nunavut Impact Review Board-ip (Nunavummi Kingunissanik Naliliisartut Ataatsimiitaliaata) sajuppillatsitsilluni misissuinissat akueraat, taamaattorli piumasaqaatinik allattuisimalutik, soorlu inoqarfut akulerunneqartussat tusarniaaffigineqarnissaat aammalu umiarsuarmi miluumasunik alaatsinaattoqarnissaat qulakkeerniarlugu imaani miluumasumiit kilometerip ataatsisut

qanitsigisumiittooqarnerani qaartitsisoqartannnginnissaa. Ataatsimiitialiap innersuussineratigut, Nunavut avatangiisinut naalakkersuisuata ilisimatuut Tallurutip Tariungani misissuinissaannut akuersissuteqarfigai.

August 3-ani, 2010, Polarstern-ip Tallurutip Tariungani misissuinissaata aallartinnissaanut ullut arfinilinngortut, Qikiqtani Inuit Association, Nunavut Eqqartuussiviisa Qullersaannut misissuinerit unitsinneqarnissaannik qinnuteqarput tunngavilersuutigalugu naalagaaffiup Inuit sukumiisumik isumasiorsimanngimmagit naamatumillu soqutigisaannut naleqqussaasimanatik.

(...)

Ernummatigineqarpoq misissuinerit imaani uumassusilinnut kinguneqarnerlussinnaanerat aammalu uuliamik gassimillu piaasoqalernissaanut aallaaviusinnaalluni, tamatuma Inuit aningaasaqarnikkut kulturikkullu atugarissaarnerannik ulorianartorsiortitsivissorsinnaalluni. August 8-aani, 2010, eqqartussiviup misissuinerit unitsinneqarnissaat naalakkiutigivai tunngavilersuutigalugu Inuit najugaqarfii sunnerneqartussat tallima (Arctic Bay, Grise Fiord, Resolute Bay, Pond Inlet and Clyde River) "aaqqinnejqarsinnaanngitsumik ajoquuserneqassammata".

(...)

Naak Natural Resources-imi allaffimmiut sumiiffinni pineqartuniulloq ataaseq atorlugu innuttaasunik isumasiuisimagaluartut, ataatsimiinnerit tuaviuussaasimapput peqqissaarunnejqarsimanatillu. Aammattaaq, sumiiffinni najugallit piniariarlutik angalanerini ataatsimiisitsisimallutik.

7. Eqimattat suliaat

Ulloq siulleq aappaalu eqimattakkaat ataatsimoorlutik oqaatsinik pingaarnersiukkanik allattuipput

7.1 Eqimattat 1

Oqaatsit pingaarnersiukkateq:

Research	Misissuineq
Hunting	Piniarneq
Conservation – What, how	Allanngutsaaliuineq – suna, qanoq
Protect hunting areas	Piniarfiiit illersorlugit
Inuit	=
Ocean	Imavik
Changes	Allanngorneq
Adaptations	Naleqqussarneq
Connections	Attaveqaatit
Children	Meeqqat
Culture	Piorsarsimassuseq
Management	Aqutsineq
Sustainability	Piujuartitsineq
Information sharing	Paasissutissanik avitseqatigiinneq
Safeguarding	Illersuineq
Data collection	Paasissutissanik katersuineq
Sustainable use of resources	Pisuussutinik piujuartitsilluni atuineq
Mining and exploration	Aatsitassarsiorneq
Transportation	Assartuineq
Migration (Marine mammals)	Ingerlaarneq (imaani miluumasut)
Education	Ilinniartitaasaneq
Hearing processes	Tusarniaanerit
Diet/food security	Nerisaqarnerup qulakkeernera
Local and Traditional Knowledge	Piffimmi ilisimasatoqqat
Tourism	Takornariartitsineq
Agreement	Isumaqtigilissut
Respect	Ataqqeqtigilinneq
Pikialasorsuaq Commission	Pikialasorsuaq pillugu Isumalioqatigiissitaq

Oqariartuut

*Pikialasorsuup inooqatigiinnikkut, aningaasaqarnikkut uumassuseqarnikkullu pingaaruteqassusia, erseqqissarumavarput, sumiiffiup maannakkut siunissamilu atorneqarnera nunat marluusut nunallu tamalaat akornanni
suleqatigiissutigineqartariaqarpoq, kiffaanngissuseqartumik, sioqqutsumik paasinnittumillu
akuersineq toqqammavigalugu.*

7.2 Eqimattat 2

Siunnersuutit oqaatigiumasallu:

- 1) Nunap atorneqarnissaanu pilersaarut, isumalioqatigiissitaliorqassasoq inoqarfinnut angalasussanik najugaqartunillu sumiiffiup siunissaanik eqqartuisillugit.
- 2) Piniariarfinnik pingaarutilinnik nunap assinganut nalunaarsuinissaq
- 3) Canadamiut iluanaarput pisuussutinik atuiniarnermut akulerussinnaatitaagamik kalaallit taamaaliorsinnaanngitsut.
- 4) QIA-p Tallurutip Tariunga (Lancaster Sound) pillugu iliuuseqarnera aqqutissaasinnaavoq.
- 5) siunnersuutigineqartut 1)-mi naggueqatigiinnut Inunnut taamaallaat tunngasuussangilaq, Pikialasorsuarmulli soqutigisaqarsinnaasut tamarmik (sakkutuut, umiasuaatillit, takornaiartitsisut, NTI, QIA) inernerissavaa oqartussanut innersuussutinik allagaqaasierneq.
- 6) Suliaq ingerlarnga tamaat oqartussanut allanullu attaveqarnissaq pingaaruteqarpoq.
- 7) Oqariartuummik atatsimoorussamik naammassisqaqarnissaq.
- 8) Ikummatisssarsiorneq eqqarsaatigalugu: Illuatungeriit isumaqatigiissusiaanni sumiiffiit attorneqaqqusaanngitsut (No Go zones) erseqqissumik nassuiarneqartariaqarput, uuliakoortoqassappat taarsiiffigineqarsinnaaneq eqqarsaatigalugu upalungaarsimanissamut pilersaarut piareersimasariaqarpoq
- 9) Ineriartornermut “appeertariaqarsinnaavugut” allamik periarfissaarulluta. Suliffissat ajunngillat, kisianni kulturerput annaasinnaavarput
- 10) kulturi, paasissutissanik avitseqatigiinneq
- 11) Sooq sajuppillsitsinsarneq? Ersarinnerusariaqarpoq
- 12) suli ilinniartitaaneq
- 13) uumasut nerisaraagut isumannaartariaqarpagut illorsorlugillu
- 14) kulturit tamarmik ataqqillugit tamatta kinguaassagut pillugit iliorpugut
- 15) Sooruna misilittakkat katersat atunngikkaat
- 16) Sumiiffimmi najugallit uumasuniit nerisassatigut pisariaqartitaat
- 17) Tallurutip Tariunga-ta ineriartorneq unitsinngilaa
- 18) Sumiiffiit qanganisarsiornikkut piniarnikkullu pingarutillit sumiiffisisariaqarpagut
- 19) Suliffeqarfiit ilaat (aamarsuarsioqatigiiffik?) njunami allat immikkut akuersissutinnassimapput palleqqlusaangisaanni akuersissutinnassimapput
- 20) Uagut paarsisuuvugut sulinitssinnilu ammasuusariaqarpugut.

8. Inerniliinerit

Pikialasorsuarmi eqqaanilu inoqarfiit sinnisaat, aamma ilisimatuussutsikkut suliallit peqataasut, uumasut pissusaasa sumiiffiisalu kiisalu immap pissusaata allanngornerat malugisimavaat.

Allanngorernut peqqutaasut silap pissusaata allanngorneraneerput, aammali sumiiffiup ungasinngisaani uuliasiorneq uumasunik allanngortitsisinnaavoq.

Isumattorsaqatigiinnermi peqataasut isumaqatigiissutigaat isumalioqatigiissitaliorqarnissaanik siunnersuusiornissamut, sumiiffimmi najugalinnik isumasiuisussanik sumiiffiullu allanngutsaalissaanut periarfissanik oqariartuuteqartussanik.

9. Najoqquutarisat

A Circumpolar Inuit Declaration on Resource Development Principles in Inuit Nunaat, 2011, Montreal, Canada

AMAP/CAFF/SDWG, 2013. **Identification of Arctic marine areas of heightened ecological and cultural significance: Arctic Marine Shipping Assessment (AMSA) IIc**. Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP), Oslo. 114 pp.

A.M. Spencer, A.F. Embry, D.L. Gautier, A.V. Stoupakova & K. Sørensen, 2011. **An overview of the petroleum geology of the Arctic**. In: Spencer, Embry, Gautier, Stoupakova & Sørensen (eds) Arctic Petroleum Geology. Geological Society, London, Memoirs 35, pp. 1-15.

E. Riddell-Dixon, 2011. Seismic testing in Lancaster Sound: Lessons learned. On: <http://policyoptions.irpp.org/issues/the-new-normal-majority-government/seismic-testing-in-lancaster-sound-lessons-learned/>

Guy Mary-Rousselière, 1991, **Qitdlarssuaq: The Story of a Polar Migration**, Winnipeg: Wuerz Publishing Ltd.

Inuit Arctic Policy, 2010, adopted at the ICC General Assembly, Nuuk , Greenland

J.C. Harrison, T.A. Brent & G.N. Oakey, 2011. **Baffin Bay and its inverted rift system of Arctic eastern Canada: stratigraphy, tectonics and petroleum resource potential**. In: Spencer, Embry, Gautier, Stoupakova & Sørensen (eds) Arctic Petroleum Geology. Geological Society, London, Memoirs 35, pp. 595-626.

Mads Peter Heide-Jørgensen, Louise M. Burt, Rikke Guldborg Hansen, Nynne Hjort Nielsen, Marianne Rasmussen, Sabrina Fossette, Harry Stern, 2012, **The Significance of the North Water Polynya to Arctic Top Predators**, AMBIO vol. 41(8) doi:10.1007/s13280-012-0357-3

Shell Kanumas A/S, 2012, **Environmental Impact Assessment 2012 Anu-Napu 3D Seismic Survey in Baffin Bay Blocks 5 and 8**

10. Atatitat

Atatitaq 1: Peqataasut allattorsimaffiat

Atatitaq 2: Isumattorsaqatigiinnermi pilersaarut